

Evropska
komisija

Evropa v

12 poglavjih

zaščita skupaj rast
razvoj **Evropska unija**
digitalno enotni trg vrednote
gospodarstvo **mir** delovna mesta solidarnost državljani

Publikacija izraža stališča avtorja in ne nujno tudi uradnega stališča Evropske komisije.

Publikacija je na voljo v obliki PDF in HTML na: http://europa.eu/teachers-corner/home_sl.

Evropa v 12 poglavjih

Evropska komisija
Generalni direktorat za komuniciranje
Informacije za državljane
1049 Bruselj
BELGIJA

Rokopis je bil posodobljen avgusta 2017.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2018.

Print	ISBN 978-92-79-71604-1	doi:10.2775/991330	NA-04-17-736-SL-C
PDF	ISBN 978-92-79-71554-9	doi:10.2775/00579	NA-04-17-736-SL-N
HTML	ISBN 978-92-79-71597-6	doi:10.2775/676229	NA-04-17-736-SL-Q

© Evropska unija, 2017

Ponovna uporaba je dovoljena z navedbo vira. Politiko ponovne uporabe dokumentov Evropske komisije ureja Sklep 2011/833/EU (UL L 330, 14.12.2011, str. 39). Za uporabo ali reprodukcijo fotografij ali drugega gradiva, za katero ne velja avtorsko pravo EU, se morate za dovoljenje neposredno obrniti na imetnike avtorskih pravic.

Kazalo

1	Čemu Evropska unija	2
2	Dvanajst zgodovinskih mejnikov	10
3	Širitev EU in odnosi s sosednjimi državami	16
4	Kako deluje EU	24
5	Kaj pravzaprav dela EU	34
6	Enotni trg	46
7	Evro	54
8	Ustvarjanje naložb in rasti v digitalnem gospodarstvu	62
9	Kaj pomeni biti evropski državljan	68
10	Evropa svobode, varnosti in pravice	76
11	EU na svetovnem prizorišču	84
12	In kakšna je prihodnost Evrope	92
	Ključni datumi v zgodovini evropskega združevanja	98

POGLAVJE

1

Čemu Evropska unija

sodelovanje
varnost

pravosodje

svoboda

mir

demokracija

identiteta skupni

vrednote

solidarnost

državljeni

skupaj

NAMEN EU JE:

- ▶ ohranjati in razvijati mir med državami članicami in njenim sosedstvom;
- ▶ povezovati evropske države s praktičnim sodelovanjem;
- ▶ skrbeti, da lahko evropski državljani živijo v varnem okolju;
- ▶ spodbujati gospodarsko in družbeno solidarnost;
- ▶ ohranjati evropsko identiteto in različnost v globaliziranem svetu;
- ▶ spodbujati skupne vrednote Evropejcev.

I. MIR

Preden je ideja o združeni Evropi postala politični cilj, je bila zgolj zamisel, o kateri so sanjali filozofi in vidci prihodnjega razvoja. Že Victor Hugo je na primer govoril o Združenih državah Evrope, v katerih bi vladali mir in humanistični ideali. Te sanje sta razblinili dve grozoviti vojni, ki sta v prvi polovici prejšnjega stoletja opustošili celino.

Vendar se je iz ruševin druge svetovne vojne rodilo novo upanje. Ljudje, ki so med vojno sodelovali v uporabi proti totalitarizmu, so sklenili, da bodo presegli nasprotja med evropskimi narodi in postavili temelje za trajni mir. Tako so med letoma 1945 in 1950 nekateri pogumni državniki, med katerimi so bili Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi in Winston Churchill, sklenili, da bodo prepričali svoja ljudstva, naj vstopijo v novo obdobje. V zahodni Evropi naj bi ustvarili nove strukture na skupnih interesih in pogodbah, ki zagotavljajo vladavino prava in enakopravnost držav.

Robert Schuman, takratni francoski zunanji minister, je 9. maja 1950 na podlagi zamisli, ki se je porodila Jeanu Monnetu, predlagal ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo. Proizvodnja premoga in jekla v državah, ki so se nekoč vojskovale med sabo, naj bi prešla pod skupno, t. i. visoko oblast. Ne samo v praksi, tudi na simbolični ravni sta surovini, ki sta se uporabljali v vojne namene, postali sredstvo za spravo in mir.

Danes v državah Evropske unije vlada mir, ljudje pa živijo v demokracijah, ki spoštujejo vladavino prava in temeljne pravice. Poleg tega so države nekdanje Jugoslavije, ki so bile še v 90. letih prejšnjega stoletja v vojni, danes že članice EU ali pa se na članstvo pripravljajo.

Kljub temu se moramo vedno zavedati, da mir ni samoumeven. Med nedavno gospodarsko in socialno krizo smo bili v Evropi priča porastu populističnih, ekstremističnih in nacionalističnih idej, ki ogrožajo demokracijo in postopek evropske integracije. Številna gibanja ne zaupajo obstoječim institucijam ne na nacionalni ne na evropski ravni. V prihodnjih letih se bo pokazalo, ali nova gospodarska rast, ki temelji na skupnih rešitvah, lahko ublaži te napetosti.

II. ZDRUŽEVANJE EVROPE

Evropska unija je spodbudila združitev Nemčije po padcu berlinskega zidu leta 1989. Ko je leta 1991 razpadel sovjetski imperij, so lahko države srednje in vzhodne Evrope, ki so več desetletij trpele za železno zaveso, spet začele svobodno krojiti svojo usodo. Mnoge so se odločile, da je njihova prihodnost v družini demokratičnih evropskih narodov. Leta 2004 se jih je EU pridružilo osem, leta 2007 dve, leta 2013 pa še Hrvaška. Sredozemski državi Ciper in Malta sta članici od leta 2004.

Postopek širitve EU še poteka. Sedem držav je na različnih stopnjah priprav na morebitno članstvo. Vendar zaradi gospodarskih razmer v Evropi ni verjetno, da se bodo v bližnji prihodnosti EU pridružile nove države.

Hkrati je v Združenem kraljestvu na referendumu junija 2016 večina volivcev izrazila željo po izstopu iz Evropske unije.

Združeno kraljestvo je 29. marca 2017 uradno obvestilo Evropski svet, da v skladu s členom 50 Pogodbe o Evropski uniji namerava zapustiti Evropsko unijo. EU in Združeno kraljestvo sta pogajanja po členu 50 začela 19. junija 2017.

III. VARNOST

Žal se mora Evropa v 21. stoletju še vedno spopadati z znatnimi varnostnimi težavami.

Na jugu je v porastu verski fanatizem, ki pogosto vodi do terorizma. Zaradi terorističnih napadov t. i. Islamske države v Evropi so države članice EU okrepile izmenjavo informacij in obveščevalnih podatkov.

Na vzhodu Rusija pod vodstvom Vladimirja Putina oblikuje strategijo za povečanje svoje moči. Ruska priključitev Krima leta 2014 in vojne v vzhodni Ukrajini so dogodki, ki se odigravajo na dvorišču EU. Zlasti države, ki so izkusile represijo v Sovjetski zvezi, pričakujejo, da bo EU solidarna z Ukrajino.

Državljanji pričakujejo, da bo EU sprejela učinkovite ukrepe, s katerimi bo svojim državam članicam zagotovila varnost. Konstruktivno mora sodelovati z regijami ob svoji meji: Balkanom, severno Afriko, Kavkazom in Bližnjim vzhodom. Poleg tega mora zaradi varovanja svojih vojaških in strateških interesov sodelovati z zaveznici, zlasti Natom, in razvijati pristno skupno evropsko varnostno in obrambno politiko.

Notranja in zunanja varnost sta pravzaprav dve plati iste medalje. Boj proti terorizmu in organiziranemu kriminalu zahteva tesno sodelovanje policij vseh držav EU. Iskanje skupnih evropskih rešitev na področju azila in priseljavanja je od leta 2015 visoko na dnevnem redu EU, saj se Evropa srečuje z zgodovinskimi valovi beguncev, ki bežijo pred vojnami, diktaturami in lakoto.

EU kot „območje svobode, varnosti in pravice“, kjer imajo vsi enak dostop do pravice, zakonodaja pa varuje vse enako, je nov izziv, ki zahteva tesno sodelovanje vlad. Tudi organi, kot so Europol, Evropski policijski urad in Eurojust (ki spodbuja sodelovanje med tožilci, sodniki in policisti v različnih državah EU), imajo lahko pri tem dejavno vlogo.

IV. GOSPODARSKA IN DRUŽBENA SOLIDARNOST

Evropska unija je bila ustanovljena zaradi političnih ciljev, njihovega uresničevanja pa se je lotila z gospodarskim sodelovanjem.

Delež prebivalstva v evropskih državah v primerjavi s svetovnim prebivalstvom postaja iz leta v leto manjši. Zato je nujno, da te države še naprej nastopajo skupaj, če želijo dosegati gospodarsko rast in konkurirati drugim večjim gospodarskim silam sveta. Nobena država EU ni dovolj gospodarsko močna, da bi lahko vplivala na politične odločitve o svetovnem gospodarstvu. Da bi evropska podjetja dosegla t. i. ekonomijo obsega in pridobila nove potrošnike, potrebujejo širšo bazo kot le svoj domači trg, to pa jim lahko omogoči evropski enotni trg. EU si prizadeva odstraniti ovire za trgovino in podjetja osvoboditi nepotrebne birokracije, da bi vseevropski trg z več kot 510 milijoni potrošnikov koristil kar največ ljudem.

Vendar je vseevropsko svobodno konkurenco treba uravnotežiti z vseevropsko solidarnostjo. Evropski državljani imajo od tega oprijemljive koristi: če so na primer žrtve poplav in drugih naravnih nesreč, dobijo pomoč iz proračuna EU. Evropska komisija s svojimi „strukturnimi skladi“ podpira in dopolnjuje prizadevanja državnih in regionalnih organov znotraj EU, da bi zmanjšali razlike med različnimi deli Evrope. Proračun EU in posojila Evropske investicijske banke so namenjeni za izboljšanje evropske prometne infrastrukture (na primer z razširitvijo avtocestnih omrežij in omrežij železniških prog za velike hitrosti), kar omogoča boljši dostop do oddaljenih regij in spodbuja vseevropsko trgovino.

Svetovna finančna kriza je leta 2008 sprožila najhujši upad gospodarske rasti v zgodovini EU. Vlade in institucije EU so morale hitro ukrepati, da bi rešile banke, EU pa je finančno pomagala državam, ki jih je kriza najhujše prizadela. Programi pomoči za Irsko, Portugalsko, Španijo in Ciper so bili uspešni in po nacionalnih reformah, ki so bile nemalokrat zelo zahtevne, so te države, večina leta 2014, programe uspešno dokončale. Grčija je imela več težav pri izvajanju zahtevanih strukturnih reform javnega sektorja in po zahtevnih pogajanjih o grškem javnem dolgu so bili poleti 2015 sprejeti novi dogovori o reformah v Grčiji.

Kljub posebnim razmeram v Grčiji je skupna valuta pomagala zaščititi območje evra pred špekulacijami in devalvacijo med krizo. EU in države članice so si skupaj prizadevale za zmanjšanje javnega dolga. Evropske države v naslednjih letih čaka velik izziv, kako se izviti iz recesije na način, ki bo pomagal ustvarjati nova, trajnostna delovna mesta, zlasti na področju digitalnih in zelenih tehnologij.

Gospodarska in socialna solidarnost je eden od temeljnih ciljev Evropske unije in Komisije, ki ji predseduje Jean-Claude Juncker.

V. EVROPSKA IDENTITETA IN RAZLIČNOST V GLOBALIZIRANEM SVETU

Postindustrijska družba Evrope postaja iz dneva v dan bolj zapletena. Življenjski standard se je znatno dvignil, vendar še vedno obstajajo precejšnje razlike med bogatimi in revnimi. Te razlike se lahko še povečajo zaradi dejavnikov, kot so gospodarska recesija, selitev industrije, staranje prebivalstva in težave v zvezi z javnimi financami. Pomembno je, da se države članice EU skupaj lotevajo reševanja teh izzivov.

Vendar skupno prizadevanje ne pomeni pozabiti na kulturno in jezikovno identiteto posameznih držav, po katerih se te razlikujejo druga od druge. Prav nasprotno, veliko dejavnosti na evropski ravni spodbuja gospodarsko rast na podlagi regionalnih posebnosti in bogate raznovrstnosti evropskih tradicij in kultur, od regionalne gastronomije do turizma in umetnosti. Z digitalnimi tehnologijami bo kulturna raznovrstnost postala še pomembnejša, saj bo s tehnološkega vidika lažje razširjati lokalne kulturne proizvode.

*Združeni v različnosti: skupno
prizadevanje prinaša boljše
rezultate.*

Petinšestdeset let evropskega povezovanja je dokazalo, da je EU veliko več kot vsota svojih sestavnih delov: njen vpliv na gospodarskem, socialnem, tehnološkem, trgovinskem in političnem področju je veliko večji, kot bi ga imela ločena prizadevanja držav članic. Skupni nastop in enotno stališče pomenita dodano vrednost.

Tudi druge svetovne sile, kot sta Kitajska in Združene države, si želijo vplivati na svetovna gospodarska pravila. Zato še nikoli ni bilo tako pomembno, da države članice Evropske unije stopijo skupaj in dosežejo „kritično maso“ ter tako ohranijo svoj vpliv v svetu. Kako to poteka v praksi, je na primer razvidno iz vloge EU pri svetovnih pogajanjih o trgovinskih pravilih. Države članice EU so se dogovorile o številnih načelih in tehničnih pravilih, ki urejajo vsakdanje življenje in ki jih v številnih drugih delih sveta uporabljajo kot model. To vključuje zdravstvene in varnostne standarde, spodbujanje obnovljivih virov energije, „previdnostno načelo“ pri varnosti hrane, etične vidike novih tehnologij in še veliko več. EU prav tako ostaja med tistimi, ki si najbolj prizadevajo za obvladovanje globalnega segrevanja.

Evropske vrednote se v svetu kažejo tudi v obliki razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, ki ju upravlja EU.

Stari pregovor „v slogi je moč“ je zato še posebno pomemben za današnje Evropejce.

VI. VREDNOTE

EU spodbuja človekoljubne in napredne vrednote ter zagotavlja, da človeštvo ni žrtev aktualnih velikih globalnih sprememb, ampak da mu te služijo. Potreb ljudi ni mogoče zadovoljiti samo s tržnimi silami ali določati z enostranskimi ukrepi posameznih držav.

EU se zato zavzema za vrednote človečnosti in družbeni model, ki ga podpira velika večina državljanov. Evropejci cenijo svojo bogato dediščino vrednot, ki vključuje varstvo človekovih pravic, družbeno solidarnost, svobodno podjetništvo, pravično porazdelitev bogastva, pravico do varovanja okolja, spoštovanje kulturne, jezikovne in verske različnosti ter sožitje tradicije in napredka.

Pravno zavezujoča Listina o temeljnih pravicah Evropske unije je bila razglašena decembra 2000 v Nici. V njej so določene vse pravice, ki jih danes priznavajo vse države članice EU in njeni državljani. Skupne pravice in vrednote lahko ustvarijo občutek sorodnosti med Evropejci. Odprava smrtnih kazni v vseh državah EU je le en primer tega.

POGLAVJE

2

Dvanajst zgodovinskih mejniov

cilji

stabilnost

napredek

razvoj

izzivi

širitev

zgodovina

integracija

Unija

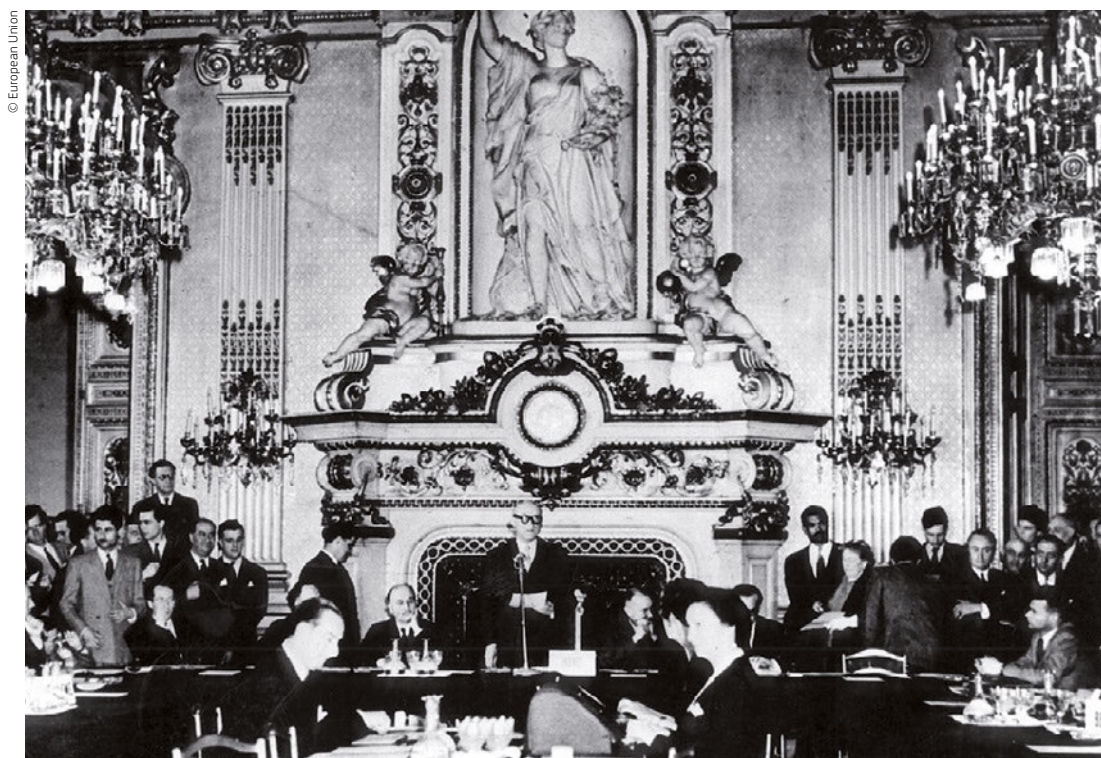
poglobitev

dosežki

skupnost

- ▶ **1951** Šest ustanovnih članic ustanovi Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ).
- ▶ **1957** Istih šest držav v Rimu podpiše Rimsko pogodbo, s katero sta ustanovljeni Evropska gospodarska skupnost (EGS) in Evropska skupnost za atomsko energijo (Euratom).
- ▶ **1973** Skupnosti se razširijo na devet držav članic in uvedejo več skupnih politik.
- ▶ **1979** Prve neposredne volitve v Evropski parlament
- ▶ **1981** Prva sredozemska širitev
- ▶ **1992** Evropski enotni trg postane resničnost.
- ▶ **1993** Z Maastrichtsko pogodbo je ustanovljena Evropska unija (EU).
- ▶ **2002** V obtok pride evro.
- ▶ **2004** EU ima 25 članic, do leta 2013 pa se članstvo poveča na 28.
- ▶ **2009** Z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe se spremeni način delovanja EU.
- ▶ **2014** Potekajo evropske parlamentarne volitve, za mesto predsednika Evropske komisije se poteguje več kandidatov.
- ▶ **2015** Po sedmih letih svetovne krize in utrditvi območja evra se postopoma vrača zmerna gospodarska rast.

1. Schuman je v svoji deklaraciji 9. maja 1950 predlagal ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ) in ta zamisel se je uresničila s Pariško pogodbo 18. aprila 1951. S tem je bil znotraj šestih ustanovnih držav (Belgija, Zvezna republika Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) vzpostavljen skupni trg za premog in jeklo. Cilj tega je bil zagotoviti mir med zmagovalci in poraženci v Evropi po drugi svetovni vojni ter jih združiti kot enakovredne partnerje, ki sodelujejo v prid skupnim interesom.
2. Šesterica se je 25. marca 1957 z Rimsko pogodbo odločila zgraditi Evropsko skupnost za atomsko energijo in Evropsko gospodarsko skupnost. Ta naj bi vključevala širši skupni trg za celo vrsto blaga in storitev. 1. julija 1968 so bile odpravljene carine med temi šestimi državami, v šestdesetih letih prejšnjega stoletja pa so bile vzpostavljene tudi skupne politike, predvsem na področju trgovine in kmetijstva.
3. Ta poteza je bila tako uspešna, da so se Skupnostim odločili pridružiti tudi Danska, Irska in Združeno kraljestvo. Ta, prva širitev, s katero se je število članic povečalo s šest na devet, se je zgodila leta 1973. Obenem so bile uvedene nove socialne in okoljske politike, leta 1975 pa je bil ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj.

Francoski zunanji minister Robert Schuman je 9. maja 1950 prvič javno predstavil zamisli, ki so privedle do Evropske unije. 9. maj se zato praznuje kot dan Evrope.

4. Junija 1979 je bil s prvimi splošnimi neposrednimi volitvami v Evropski parlament narejen odločilni korak k Evropski skupnosti. Te volitve odtlej potekajo vsakih pet let.
5. Leta 1981 se je Skupnostim pridružila tudi Grčija, leta 1986 pa sta ji sledili še Španija in Portugalska. To se je zgodilo po padcu diktatur v vseh treh državah. Zaradi širitve Skupnosti na južno Evropo se je močno povečala potreba po izvajanju programov regionalne pomoči.
6. Gospodarska recesija v začetku osemdesetih let je prinesla s sabo tudi val evropesimizma. Novo upanje je vzniknilo, ko je Evropska komisija pod predsedstvom Jacquesa Delorsa leta 1985 objavila belo knjigo, ki je vsebovala časovni razpored, po katerem naj bi se do 1. januarja 1993 dovršil evropski enotni trg. Evropske skupnosti so ta visokoleteči načrt sprejele in ga vnesle v Enotni evropski akt, ki je bil podpisan februarja 1986, veljati pa je začel 1. julija 1987.
7. Padec berlinskega zidu leta 1989 je temeljito spremenil politično podobo Evrope. Sledili sta ponovna združitev Nemčije oktobra 1990 in demokratizacija držav srednje in vzhodne Evrope, ki so se otesle sovjetskega nadzora. Sama Sovjetska zveza je razpadla decembra 1991.

Sočasno so se države članice pogajale za novo pogodbo, ki so jo predsedniki držav ali vlad sprejeli v Maastrichtu decembra 1991. Sistemu skupnosti so bila dodana področja meddržavnega sodelovanja (npr. zunanja politika, pravosodje in notranje zadeve) in tako je z Maastrichtsko pogodbo nastala Evropska unija (EU). Zakon je stopil v veljavo 1. novembra 1993.

8. Evropski uniji so se leta 1995 pridružile še tri države, Avstrija, Finska in Švedska, s čimer se je število članic povečalo na petnajst. Takrat se je Evropa že spopadala z izzivi, ki jih je prinesla globalizacija. Nove tehnologije in naraščajoča vloga interneta so spreminjale in posodabljele gospodarstva, ustvarjale pa tudi družbene in kulturne napetosti.

Medtem se je EU ukvarjala s svojim najbolj ambicioznim projektom dotlej: ustvarjanjem skupnega plačilnega sredstva, ki bi olajšalo življenje podjetjem, potrošnikom in popotnikom. Euro je 1. januarja 2002 zamenjal stare denarne enote dvanajstih držav EU, ki danes sestavljajo „območje evra“, in odtlej je to ena najmočnejših svetovnih valut.

9. V sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja so se začele priprave na največjo širitev EU. Prošnje za članstvo v EU je vložilo šest držav, ki so nekoč spadale v sovjetski blok (Bolgarija, Češka, Madžarska, Poljska, Romunija in Slovaška), tri baltske države, ki so bile včasih del Sovjetske zveze (Estonija, Latvija in Litva), nekdanja jugoslovanska republika (Slovenija) in dve sredozemski državi (Ciper in Malta).

EU je v tem začutila priložnost pomagati pri procesu stabilizacije evropske celine in s temi nastajajočimi demokracijami deliti vse prednosti, ki jih je prineslo evropsko povezovanje. Pridružitvena pogajanja so se začela decembra 1997, deset držav kandidatk se je Evropski uniji pridružilo 1. maja 2004, Bolgarija in Romunija pa sta jim sledili leta 2007. Hrvaška se je pridružila leta 2013, s čimer se je število držav članic EU povečalo na 28.

- 10.** Da bi se razširjena EU lahko spopadala z zahtevnimi izzivi 21. stoletja, je potrebovala bolj preprost in učinkovit način sprejemanja odločitev. Osnutek ustave EU, ki je bil podpisan oktobra 2004 in naj bi nadomestil dotedanje Pogodbe, je vseboval nova pravila, vendar je bilo to besedilo na dveh nacionalnih referendumih, v Franciji in na Nizozemskem, leta 2005 zavrnjeno. Ustavo je zato nadomestila Lizbonska pogodba, ki je bila podpisana 13. decembra 2007, veljati pa je začela 1. decembra 2009. Z njo se prejšnje Pogodbe spreminjajo, ne nadomeščajo, z Lizbonsko pogodbo pa se tudi uvaja večina sprememb, ki so bile določene v ustavi. Evropski svet je na primer dobil stalnega predsednika, ustanovljen pa je bil tudi položaj visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko.

© Robert Maass/Corbis

Padec berlinskega zidu leta 1989 je vodil do postopnega konca nekdanjih delitev na evropski celine.

- 11.** Evropske parlamentarne volitve maja 2014 so pomenile spremembo institucionalne prakse EU, saj so po novem kandidate za predsednika Evropske komisije predlagale politične stranke. Evropski svet je nato v skladu z Lizbonsko pogodbo za predsednika imenoval kandidata tiste stranke, ki je dobila največ sedežev v parlamentu. To je bil Luksemburžan Jean-Claude Juncker iz Evropske ljudske stranke. Njegovo imenovanje je potrdila široka proevropska koalicija v Evropskem parlamentu, vključno s socialisti in liberalci.

Na volitvah leta 2014 so moč pridobile tudi evroskeptične stranke, ki so zasedle približno 100 od 751 sedežev. Poslanci iz teh strank pogosto glasujejo v popolnem nasprotju z večinsko politično usmeritvijo, ki vlada v institucijah EU, ter so navadno skeptični do evropskega povezovanja in glasno nasprotujejo priseljevanju.

- 12.** Leta 2008 je nastopila svetovna finančna in gospodarska kriza. To je privedlo do vzpostavitve novih mehanizmov na ravni EU za zagotovitev stabilnosti bank, zmanjšanje javnega dolga in usklajevanje ekonomskih politik držav članic, zlasti tistih, ki uporabljajo evro. Po več letih se prizadevanja za strukturne reforme in izboljšanje javnih financ začenjajo obrestovati v obliki nove gospodarske rasti.

Ekonomske politike na območju evra se krepijo pod vodstvom Komisije in Sveta, ki imata zdaj na voljo pravne instrumente za izvajanje sporazumov z državami članicami glede vzdrževanja zdravih javnih financ. Evropska centralna banka povečuje likvidnost in ohranja zelo nizke obrestne mere. EU z Evropskim skladom za strateške naložbe prav tako spodbuja nove naložbe, zlasti v javno-zasebna partnerstva.

POGLAVJE

3

Širitev EU in odnosi s sosednjimi državami

sodelovanje

družina

šest

rast

članstvo

podpora

povezovanje

združevanje

sosedstvo

pristop

demokracija

obveznosti

- ▶ Evropska unija je odprta za vse evropske države, ki izpolnjujejo demokratična, politična in gospodarska merila za članstvo.
- ▶ Ob več širitvah se je število članic EU povečalo s šest na 28. V letu 2017 se šest balkanskih držav in Turčija pogaja o članstvu ali pa so na različnih stopnjah priprave na morebitno članstvo.
- ▶ Vsaka pogodba o vključitvi nove članice zahteva soglasno odobritev vseh držav članic. Poleg tega mora EU pred vsako novo širitvijo oceniti, ali je sposobna sprejeti novo članico ali članice in ali ob tem njene ustanove lahko še naprej ustrezno delujejo.
- ▶ V zakonodajnem obdobju 2014–2019 se ne bo pridružila nobena nova članica, saj se EU še naprej osredotoča na gospodarsko rast.
- ▶ Sosedska politika EU se spoprijema z izzivi, kakršnim nismo bili priča že od konca hladne vojne. Ruska politika, ki je vrhunec dosegla z nezakonito priključitvijo Krima leta 2014, je povzročila diplomatske in vojaške napetosti. Na Bližnjem vzhodu teror, ki ga izvajajo ekstremisti v Siriji in Iraku, pomeni neposreden napad na temeljne evropske vrednote in interese. Množična selitev več kot milijon beguncev iz te regije je za Evropo velik ter dolgoročen politični in humanitarni izziv.

I. POGOJI ZA ČLANSTVO

(a) Pravne zahteve

Evropsko povezovanje je že od nekdaj politični in gospodarski postopek, odprt za vse evropske države, ki so pripravljene podpisati Pogodbe in prevzeti celotno zakonodajo EU. Po Lizbonski pogodbi (člen 49) lahko vsaka evropska država zaprosi za članstvo v Evropski uniji, če spoštuje načeli svobode in demokracije, človekove pravice in temeljne svoboščine ter pravno državo.

(b) „Københavnska merila“

Evropski svet je leta 1993, po prošnjah nekdanjih komunističnih držav, da bi se pridružile Uniji, določil tri merila, ki jih mora izpolniti vsaka država, preden lahko postane članica. Nove članice morajo pred pridružitvijo imeti:

- stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, spoštovanje človekovih pravic ter spoštovanje in varstvo manjšin,
- delujoče tržno gospodarstvo in sposobnost soočanja s konkurenčnimi pritiski in tržnimi silami znotraj Unije,
- sposobnost prevzema obveznosti, ki izhajajo iz članstva v EU, vključno s prizadevanji za cilje Unije. Imeti morajo javno upravo, ki je sposobna uporabljati in izvajati zakonodajo EU v praksi.

(c) Pot do članstva EU

Med vsako državo kandidatko in Evropsko komisijo, ki zastopa EU, se opravijo pogovori o članstvu („pristopna pogajanja“). Po koncu teh pogajanj morajo države članice na zasedanju Sveta soglasno odločiti, da se ta država lahko pridruži EU. Potrebna je tudi privolitev Evropskega parlamenta z absolutno večino poslancev. Nato morajo države članice in država kandidatka ratificirati vse pristopne pogodbe, in sicer vsaka po svojih ustavnih postopkih.

Med obdobjem pogajanj države kandidatke praviloma prejemajo predpristopno finančno pomoč EU, da bi lažje gospodarsko napredovale. Navadno imajo z EU sklenjene tudi „stabilizacijsko-pridružitvene sporazume“. Z njimi EU neposredno spremlja gospodarske in upravne reforme, ki jih morajo države kandidatke izpeljati, da bi izpolnile pogoje za članstvo v EU.

II. ZDRUŽEVANJE CELINE

(a) Unija osemindvajsetih

Ko se je Evropski svet decembra 2002 sestal v Københavnu, je napravil enega najpomembnejših korakov v zgodovini evropskega povezovanja. Povabilo dvanajstim novim državam, naj se pridružijo Evropski uniji, ni pomenilo zgolj povečanja njene površine in prebivalstva, temveč je predvsem končalo delitev, ki je našo celino od leta 1945 ločevala na dva dela. Evropske države, ki več desetletij niso uživale demokratične svobode, so se končno lahko pridružile družini demokratičnih evropskih narodov. Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovaška in Slovenija so skupaj s sredozemskima otoškima državama Ciprom in Malto postale članice EU leta 2004, Bolgarija in Romunija sta jim sledili leta 2007. Hrvaška je za članstvo zaprosila leta 2003, EU pa se je pridružila leta 2013.

© Craig — Campbell/Moodboard/Corbis

*„Biser Jadrana“ – Dubrovnik na
Hrvaškem, v najnovejši državi članici EU*

(b) Pogajanja v teku

Turčija, članica Nata, ki ima že dolgo sklenjen pridružitveni sporazum z EU, je za članstvo v Evropski uniji zaprosila leta 1987. EU je, preden je prošnjo odobrila, zaradi njenega zemljepisnega položaja in politične zgodovine dolgo omahovala, oktobra 2005 pa so se pogajanja le začela. Vendar so nekatere države EU podvomile, da bo Turčija postala članica Evropske unije oziroma da bi to sploh lahko postala. Predlagale so nadomestno ureditev: „privilegirano partnerstvo“. Pogajanja je leta 2015 spodbudil sporazum, da bo Turčija EU pomagala omejiti in nadzorovati število prosilcev za azil, ki prek Turčije prihajajo v EU. EU namerava še naprej ostati referenčna točka za Turčijo pri političnih reformah in temeljnih pravicah ter vztraja pri stališču, da je spoštovanje teh vrednot pogoj za priključitev, o katerem se ni mogoče pogajati.

Države Zahodnega Balkana, ki so večinoma pripadale nekdanji Jugoslaviji, se usmerjajo k Evropski uniji, ker bi rade pospešile gospodarsko obnovo, izboljšale medsebojne odnose (v katere so zarezale etnične in verske vojne) ter utrdile svoje demokratične institucije. EU je status države kandidatke podelila Albaniji, nekdanji jugoslovanski republik Makedoniji, Črni gori in Srbiji. Bosna in Hercegovina je prošnjo za članstvo vložila leta 2016. Kosovo (to poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova) je neodvisnost razglasilo leta 2008 in bi prav tako lahko postalo država kandidatka, ko se bodo končala pogajanja o prihodnosti države.

S Črno goro in Srbijo so se začela formalna pristopna pogajanja.

Islandija, ki jo je finančna kriza leta 2008 močno prizadela, je za članstvo v EU zaprosila leta 2009. Pristopna pogajanja so se na zahtevo Islandije leta 2013 ustavila. Javno mnenje v Islandiji je bilo po okrevanju gospodarstva manj naklonjeno članstvu v EU.

V govoru ob izvolitvi je Jean-Claude Juncker v Evropskem parlamentu leta 2014 napovedal, da se do konca njegovega predsedovanja leta 2019 EU ne bo priključila nobena nova država.

III. KAKO VELIKA BI BILA LAHKO EU?**(a) Zemljepisne meje**

Javna razprava o prihodnosti EU kaže, da številni Evropejci razmišljajo o tem, kje bi bilo treba potegniti meje Evropske unije. Pojavljajo se tudi vprašanja, kaj tvori evropsko identiteto. Odgovor na ta vprašanja ni preprost, zlasti zato, ker vsaka država drugače gleda na svoje geopolitične in gospodarske interese. Baltske države in Poljska so naklonjene pridružitvi Ukrajine, vendar je konflikt med Ukrajino in Rusijo, ki je vrhunec dosegel z rusko priključitvijo Krima, ustvaril geopolitične napetosti,

zaradi katerih ta možnost ni realistična. Tudi strateški položaj Moldavije je vir napetosti med zahodnimi državami in Rusijo, ki želi okrepiti svoj vpliv v regiji.

Lihtenštajn, Norveška in Švica izpolnjujejo pogoje za članstvo, vendar zaradi tamkajšnjega javnega mnenja niso članice EU.

V državah EU se javno mnenje bolj ali manj lomi ob vprašanju dokončnih meja Evropske unije. Če bi zanemarili demokratične vrednote in upoštevali samo zemljepisna merila, bi lahko EU – tako kot Svet Evrope (ki ni organ EU) – nazadnje imela 47 držav članic.

Preudarno je torej reči, da lahko za članstvo v EU zaprosi vsaka evropska država, če je sposobna prevzeti celoten pravni red EU, za valuto pa sprejeti evro. Evropsko povezovanje je proces, ki nenehno poteka že od leta 1950 in vsak poskus, da bi enkrat za vselej določili meje EU, bi bil z njim v nasprotju.

(b) Sosedska politika

Zaradi širitev v letih 2004 in 2007, s katerima so se meje Evropske unije premaknile še bolj na jug in vzhod, se je pojavilo vprašanje, kakšne odnose bi morala gojiti z novimi sosedi. V regijah zunaj njenih meja sta stabilnost in varnost pomembni vprašanji in EU se je želela ogniti postavljanju novih ločnic med sabo in temi sosednjimi regijami. Nove grožnje za varnost, kot so nezakonito priseljevanje, prekinitev oskrbe z energijo, degradacija okolja, čezmejni organizirani kriminal in terorizem, pa so zahtevale intenzivnejše ukrepanje. EU je zato razvila novo evropsko sosedsko politiko, s katero ureja odnose s sosedi na vzhodu in jugovzhodu (z Armenijo, Azerbajdžanom, Belorusijo, Gruzijo, Moldavijo in Ukrajino) ter na jugu (z Alžirijo, Egiptom, Izraelom, Jordanijo, Libanom, Libijo, Marokom, zasedenim palestinskim ozemljem, Sirijo in Tunizijo).

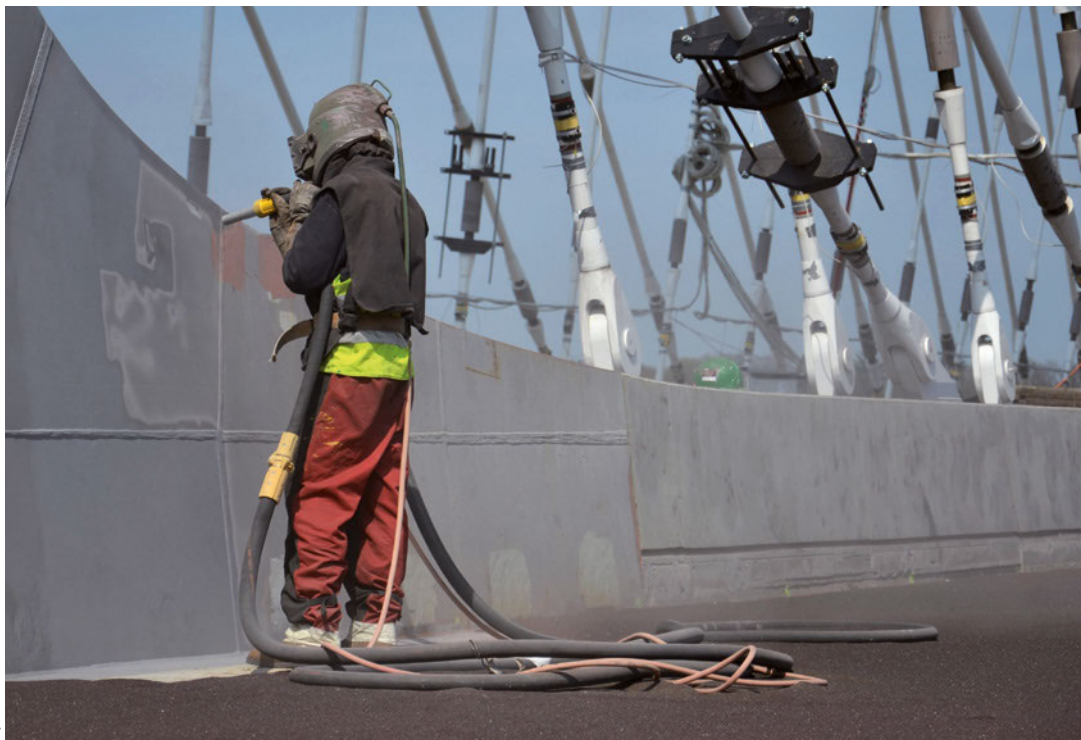
Od leta 2004 imajo skoraj vse te države z EU sklenjene dvostranske sporazume o partnerstvu in sodelovanju ali pridružitvene sporazume, po katerih so zavezane skupnim vrednotam (kot so demokracija, človekove pravice in pravna država) in napredovanju proti tržnemu gospodarstvu, trajnostnemu razvoju in zmanjšanju revščine. EU jim ponuja finančno, tehnično in makroekonomsko pomoč ter lažji dostop do vizumov in uvaja številne ukrepe, ki prispevajo k razvoju teh držav.

Vendar so nedavni geopolitični dogodki razmere korenito spremenili.

Na vzhodu je bil po padcu avtoritarne ukrajinske vlade na volitvah maja 2014 izvoljen nov predsednik Petro Porošenko, ki je bolj zahodno usmerjen. To je vodilo k podpisu pridružitvenega sporazuma med Ukrajino in EU septembra 2014. Težke gospodarske razmere ter vojaški spopadi med ukrajinsko vojsko in separatističnimi skupinami s podporo Rusije so državo potisnile v zelo težak položaj, kar pa ne preprečuje krepitve vezi z EU. V letih 2014 in 2015 je EU Ukrajini odobrila več kot 7 milijard EUR finančne pomoči, namenjene političnim in demokratičnim reformam.

Arabska pomlad iz leta 2011 je temeljito spremenila politične razmere na južni obali Sredozemskega morja in Bližnjem vzhodu. Prišlo je do spremembe režima v Tuniziji in Egiptu, državljanske vojne v Siriji, kaosa v Libiji po strmoglavljenju Gadafijevega režima in ustanovitve t. i. Islamske države ali Daeša, katerega pripadniki so s terorističnimi akcijami zavzeli obsežna območja Sirije in Iraka.

Nekatere države EU so del vojaške koalicije, ki se bori proti „Islamski državi“, v EU pa ob tem prihaja veliko migrantov iz Sirije, Afriškega roga in podsaharske Afrike, ki bežijo pred vojnami, verskim preganjanjem in revščino. Leta 2015 je približno milijon ljudi z obale Libije ali Turčije poskušalo v čolnih trgovcev z ljudmi prečkati Sredozemsko morje. Ob tej humanitarni katastrofi EU pregleduje svojo skupno politiko o azilu in priseljevanju (glej poglavje 10).

© jsefkubas/Adobe Stock

EU namenja finančno pomoč za razvoj gospodarstva v sosednjih državah.

POGLAVJE

4

Kako deluje EU

Svet
Komisija
volitve
predpisi Pogodbi državljani
glasovanje
predstavniki Parlament
odločitve **sporazum** stranke

- ▶ Evropski parlament, ki zastopa državljane EU, si deli zakonodajne in proračunske pristojnosti s Svetom.
- ▶ Voditelji držav in/ali vlad EU se sestajajo kot Evropski svet, ki določa splošno politično usmeritev in sprejema najpomembnejše odločitve o ključnih vprašanjih.
- ▶ Svet, ki ga sestavljajo ministri držav članic EU, se redno sestaja, da sprejema odločitve o politikah in zakonodajo EU.
- ▶ Evropska komisija, ki zastopa splošne interese EU, je glavno izvršilno telo. Predlaga zakonodajo in zagotavlja pravilno izvajanje politike EU.

I. INSTITUCIJE ODLOČANJA

Evropska unija je več kot zgolj konfederacija držav, ni pa federativna država. Dejansko se njena struktura ne ujema z nobeno tradicionalno pravno kategorijo. Je zgodovinsko enkratna, njen sistem sprejemanja odločitev pa se že približno šestdeset let nenehno razvija.

Pogodbe (znane kot „primarna zakonodaja“) so podlaga za obsežno „sekundarno“ zakonodajo, ki neposredno vpliva na vsakdanjik državljanov Evropske unije. Sestavljajo jo predvsem uredbe, direktive in priporočila, ki jih sprejmejo institucije EU.

Ti zakoni so tako kot tudi sicer politike EU nastali na podlagi odločitev, ki so jih sprejeli Evropski parlament (zastopa ljudi), Svet (zastopa nacionalne vlade) in Evropska komisija (od vlad EU neodvisen izvršni organ, ki zastopa skupne evropske interese). Pomembni so tudi druge institucije in organi, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

(a) Evropski parlament

Evropski parlament je izvoljeni organ, ki zastopa državljane EU. Nadzoruje dejavnosti EU in skupaj s Svetom sprejema zakonodajo EU. Člani Evropskega parlamenta so izvoljeni neposredno na splošnih volitvah, ki od leta 1979 potekajo vsakih pet let.

Leta 2017 je bil za predsednika Parlamenta za dve leti in pol izvoljen Italijan Antonio Tajani (Evropska ljudska stranka – Krščanski demokrati).

Število sedežev v Evropskem parlamentu na državo

Avstrija	18
Belgija	21
Bolgarija	17
Hrvaška	11
Ciper	6
Češka	21
Danska	13
Estonija	6
Finska	13
Francija	74
Nemčija	96
Grčija	21
Madžarska	21
Irska	11
Italija	73
Latvija	8
Litva	11
Luksemburg	6
Malta	6
Nizozemska	26
Poljska	51
Portugalska	21
Romunija	32
Slovaška	13
Slovenija	8
Španija	54
Švedska	20
Združeno kraljestvo	73
Skupaj	751

Glavne razprave Parlamenta potekajo na mesečnih srečanjih („plenarna zasedanja“), ki se jih načeloma udeležijo vsi poslanci. Običajno so v Strasbourgu v Franciji, vsa dodatna zasedanja pa so v Bruslju. Tudi priprave na plenarno zasedanje navadno potekajo v Bruslju: t. i. konferenca predsednikov – predsedniki političnih skupin in predsednik Parlamenta – določi dnevni red plenarnih zasedanj, dvajset parlamentarnih odborov pa pripravi osnutek zakonodajnih sprememb, o katerih bo tekla razprava. Generalni sekretariat, ki ima sedež v Luxembourgju in Bruslju, opravlja redno upravno delo Parlamenta. Vsaka politična skupina ima tudi lasten sekretariat.

Parlament sodeluje v zakonodajnem delu EU na dva načina.

- Parlament je s „soodločanjem“, ki je redni zakonodajni postopek, enako odgovoren za sprejemanje zakonodaje kot Svet, in to na vseh področjih politike, ki zahtevajo „kvalificirano večino“ v Svetu. Od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe ta področja zajemajo približno 95 odstotkov

zakonodaje EU. Svet in Parlament lahko dosežeta dogovor že pri prvi obravnavi. Če dogovora po dveh obravnavah ne dosežeta, se predlog predloži Spravnemu odboru.

- Evropski parlament mora s „privolitvijo“ ratificirati mednarodne sporazume EU (za katere se je pogajala Komisija), med drugim tudi vsako pogodbo o širitvi Evropske unije.

Evropski parlament in Svet si delita tudi odgovornost za sprejemanje proračuna EU (predlaga ga Evropska komisija). Parlament lahko predlog proračuna tudi zavrne, kar se je nekajkrat že zgodilo, in tedaj je treba celoten proračunski postopek začeti znova. Parlament ima zaradi svojih proračunskih pristojnosti znaten vpliv na oblikovanje politik EU.

Evropski parlament je ne nazadnje tudi organ, ki izvaja demokratični nadzor nad Unijo, zlasti nad Evropsko komisijo.

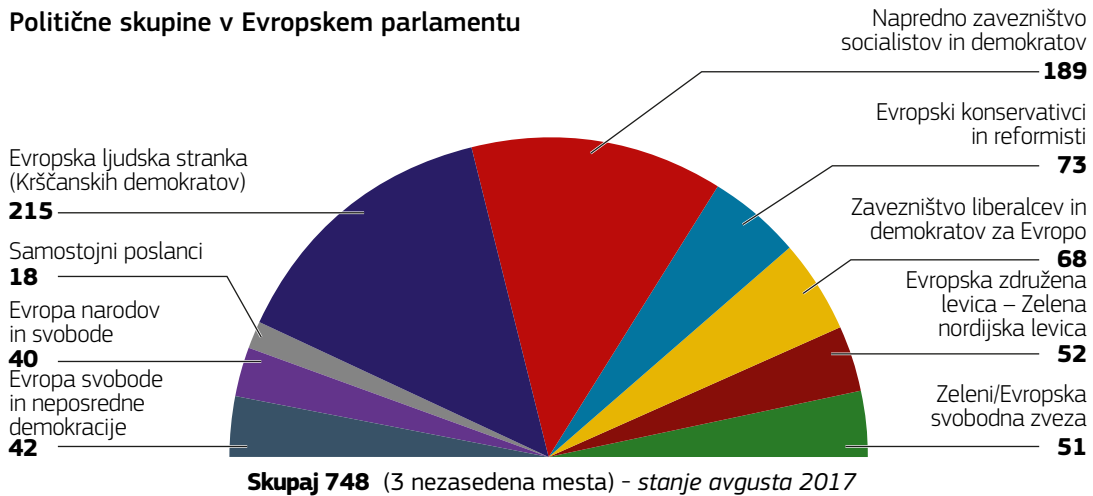
Volitve v Evropski parlament potekajo vsakih pet let. Osme neposredne volitve so potekale med 22. in 25. majem 2014, udeležba pa je bila 42,5-odstotna (med 380 milijoni volilnih upravičencev). To je približno enako kot na prejšnjih volitvah leta 2009.

Po začetku veljavnosti Lizbonske pogodbe so evropske stranke leta 2014 prvič izbrale vsaka svojega vodilnega kandidata, ki je bil tudi kandidat za predsednika Evropske komisije. Evropska ljudska stranka je dobila največje število sedežev in Evropski svet se je s kvalificirano večino odločil na to mesto imenovati kandidata iz te stranke. To je bil Jean-Claude Juncker, nekdanji luksemburški premier. V parlamentu je zanj glasovala velika večina (422 glasov za, 250 proti in 47 vzdržanih).

Parlament je nato opravil „zaslišanja“ 27 predlaganih kandidatov, po enega iz vsake države članice, da bi ugotovil njihovo primernost za položaj članov Komisije, preden bi Komisijo potrdil kot celoto.

Parlament lahko s sprejetjem predloga nezaupnice tudi kadar koli glasuje o razrešitvi celotne Komisije. Zanje je potrebna dvotretjinska večina. Parlament z ustnim in pisnim naslavljanjem vprašanj na Komisijo in Svet nadzira redno izvajanje politike EU.

Poslanci Evropskega parlamenta in poslanci nacionalnih parlamentov pogosto tesno sodelujejo, in sicer znotraj političnih strank in posebnih organov, ustanovljenih za ta namen. Od leta 2009 Pogodba EU določa vlogo nacionalnih parlamentov v EU. Ti lahko izrazijo mnenje o vseh novih zakonih, ki jih predlaga Komisija, s čimer se zagotovi upoštevanje načela subsidiarnosti. V skladu s tem načelom lahko EU posreduje le, če je ukrep na ravni EU bolj učinkovit od ukrepov na nacionalni ali regionalni ravni.

Politične skupine v Evropskem parlamentu**(b) Evropski svet**

Evropski svet je najvišji politični organ EU. Sestavljajo ga voditelji držav ali vlad, tj. predsedniki in/ali premierji vseh držav članic EU ter predsednik Evropske komisije. Običajno se sestane štirikrat na leto, in sicer v Bruslju. Ima stalnega predsednika, ki usklajuje delo Evropskega sveta in zagotavlja njegovo nepretrgano delovanje. Stalnega predsednika izvoli Evropski svet (s kvalificirano večino) za mandat, ki traja dve leti in pol z možnostjo enkratnega podaljšanja. Od 1. decembra 2014 je stalni predsednik nekdanji poljski premier Donald Tusk.

Evropski svet določa cilje EU in način, kako jih doseči. Glavnim pobudam za politike EU daje zagon in sprejema odločitve o težavnih temah, o katerih se Svet ministrov ne more dogovoriti. Obravnava tudi aktualna mednarodna vprašanja, in sicer s „skupno zunanjo in varnostno politiko“, mehanizmom za usklajevanje zunanjih politik držav članic EU.

(c) Svet

Svet (imenovan tudi Svet ministrov) sestavljajo ministri nacionalnih vlad držav članic EU. Vsaka država prevzame predsedstvo Sveta za šest mesecev. Vsakega srečanja Sveta se udeleži po en minister iz posamezne države članice. Kateri ministri se bodo udeležili katerega srečanja, je odvisno od teme na dnevnem redu: zunanje zadeve, kmetijstvo, industrija, promet, okolje itn.

Predsedovanje Svetu Evropske unije

Leto	januar–junij	julij–december
2017	Malta	Estonija
2018	Bolgarija	Avstrija
2019	Romunija	Finska
2020	Hrvaška	Nemčija
2021	Portugalska	Slovenija

Srečanjem Sveta ministrov za zunanje zadeve predseduje visoka predstavnica Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki je tudi podpredsednica Komisije. Od novembra 2014 je to Federica Mogherini, nekdanja italijanska ministrica za zunanje zadeve.

Glavna naloga Sveta je sprejemanje zakonov EU. Večinoma si to odgovornost deli z Evropskim parlamentom. Svet in Parlament sta enako odgovorna tudi za sprejemanje proračuna EU. Poleg tega Svet podpisuje mednarodne sporazume, za katere se pogaja Komisija.

Svet odloča z večinskim glasovanjem, kvalificirano večino ali soglasno, odvisno od področja odločanja.

Pri odločitvah o pomembnejših vprašanjih, na primer o obdavčitvi, spremembah Pogodb, uvedbi nove skupne politike ali pridružitvi nove članice Uniji, mora biti odločitev znotraj Sveta soglasna.

V večini drugih primerov je potrebno glasovanje s kvalificirano večino. To pomeni, da se sklep Sveta lahko sprejme le s t. i. dvojno večino. Odločitev je sprejeta, če jo podpre 55 odstotkov držav članic (16 od 28) in te države predstavljajo vsaj 65 odstotkov prebivalstva EU (približno 332 milijonov od 510 milijonov).

Ob uvedbi evra je bil vzpostavljen nov organ znotraj Sveta, Evroskupina, katere srečanj se udeležujejo vsi gospodarski in finančni ministri 19 članic območja evra.

(d) Evropska komisija

Komisija je ključna institucija EU. Samo Komisija ima pravico pripraviti predloge za novo zakonodajo EU, ki jih nato pošlje Svetu in Parlamentu v razpravo in sprejetje.

Njeni člani so z dogovorom med državami članicami in po potrditvi v Evropskem parlamentu (kakor je bilo že opisano) imenovani za petletni mandat. Komisija je odgovorna Parlamentu, in če ta sprejme predlog nezaupnice Komisiji, morajo odstopiti vsi njeni člani.

Evropska komisija je izvršilni organ EU, njeni člani pa morajo prisluhniti željam ljudi, kot na primer tukaj, na enem od „dialogov z državljani“.

Iz vsake države EU je po en član Komisije („komisar“), vključno z njenim predsednikom ter visokim predstavnikom Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, ki je eden od podpredsednikov Komisije. Zdajšnja Komisija s predsednikom Jeanom-Claudom Junckerjem je svoj mandat nastopila 1. novembra 2014. Juncker je imenoval sedem podpredsednikov, ki usklajujejo delo komisarjev in zagotavljajo osredotočenost na prednostna področja, kot so delovna mesta in rast, enotni digitalni trg, energija in podnebne spremembe ter ekonomska in monetarna unija. Da bi se Komisija lažje posvetila najpomembnejšim prednostnim nalogam in upoštevala načelo subsidiarnosti, je Jean-Claude Juncker imenoval prvega podpredsednika Fransa Timmermansa, ki je odgovoren za boljše pravno urejanje in medinstitucionalne odnose.

Komisija uživa pri izvajanju svojih pristojnosti precejšnjo neodvisnost. Njena naloga je zagovarjati interese EU kot celote, zato ne sme slediti navodilom nobene od vlad držav članic. Kot „varuhinja Pogodb“ mora zagotavljati, da se uredbe in direktive, ki jih sprejmeta Svet in Parlament, v državah članicah tudi izvajajo. Če se ne, lahko zoper kršiteljico vloži tožbo na Sodišče in jo tako prisili k ravnanju v skladu z zakonodajo EU.

Komisija v vlogi izvršilnega organa EU izvaja odločitve Sveta na področjih, kot je skupna kmetijska politika. Komisija je v veliki meri odgovorna za upravljanje skupnih politik EU, na primer politike na področju raziskav in tehnologije, čezmorske pomoči in regionalnega razvoja. Poleg tega upravlja proračun za te politike.

Komisiji pomaga javna služba, katere oddelki imajo sedež večinoma v Bruslju in Luxembourg. Ustanovljene so bile tudi številne agencije, ki za Komisijo opravljajo posebne naloge, sedež pa imajo večinoma v drugih evropskih mestih.

(e) Sodišče

Sodišče Evropske unije s sedežem v Luxembourg sestavljajo sodniki iz vseh držav članic EU (po en iz vsake), pomaga pa jim enajst generalnih pravobranilcev. O njihovem imenovanju se dogovorijo vlade držav članic, vsak pa je imenovan za obnovljiv šestletni mandat. Njihova neodvisnost je zagotovljena. Sodišče skrbi za spoštovanje pravnega reda EU ter pravilno razlago in izvajanje Pogodb.

(f) Evropska centralna banka

Evropska centralna banka s sedežem v Frankfurtu je odgovorna za upravljanje evra in denarne politike EU (glej poglavje 7, Euro). Njen Svet je sestavljen iz šestih direktorjev in guvernerjev nacionalnih bank 19 držav na območju evra. Njeni glavni nalogi sta ohranjanje stabilnosti cen in nadziranje bank na območju evra. Od leta 2011 je predsednik Evropske centralne banke nekdanji guverner Banke Italije Mario Draghi.

(g) Računsko sodišče

Računsko sodišče s sedežem v Luxembourg je bilo ustanovljeno leta 1975. Sestavljajo ga člani s šestletnim mandatom (po en iz vsake države EU), o imenovanju katerih se po posvetovanju z Evropskim parlamentom dogovorijo države članice. Računsko sodišče preverja zakonitost in pravilnost vseh prihodkov in odhodkov Evropske unije ter dobro upravljanje proračuna EU.

II. DRUGI ORGANI

(a) Evropski ekonomsko-socialni odbor

Svet in Komisija se pri sprejemanju odločitev na številnih področjih politik posvetujeta z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom. Njegovi člani predstavljajo različne gospodarske in socialne interese skupine, ki skupaj sestavljajo t. i. organizirano civilno družbo, imenuje pa jih Svet za petletno obdobje.

(b) Odbor regij

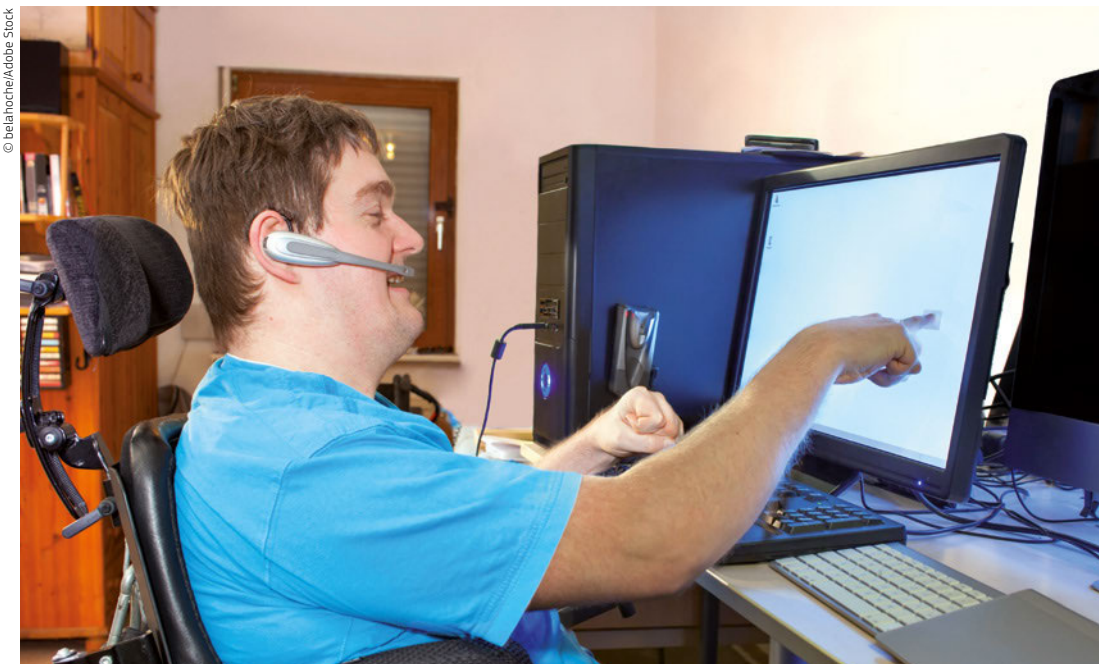
Odbor regij sestavljajo predstavniki regionalnih in lokalnih organov. Predlagajo jih države članice, imenuje pa jih Svet za petletno obdobje. Svet in Komisija se morata z Odborom regij posvetovati o zadevah, ki se nanašajo na regije. Odbor lahko podaja mnenja tudi na lastno pobudo.

(c) Evropska investicijska banka

Evropska investicijska banka s sedežem v Luxembourggu financira projekte za pomoč manj razvitim regijam znotraj EU in za spodbujanje konkurenčnosti podjetij.

(d) Varuh človekovih pravic

Evropski parlament izvoli varuha človekovih pravic za dobo petih let z možnostjo ponovne izvolitve. Njegova naloga je obravnavati pritožbe v zvezi z nepravilnostmi v institucijah in organih EU. Pritožbe lahko podajo državljani, podjetja in rezidenti v EU. Od leta 2013 ima to vlogo nekdanja irska varuhinja človekovih pravic Emily O'Reilly.

Sodišče zagotavlja polno spoštovanje evropskega prava. Tako je na primer potrdilo prepoved diskriminacije invalidnih delavcev.

migracije
trgovina
rast
notranji trg
gospodarstvo
pravice
delovna
mesta
pravosodje
digitalni
energija
naložbe
podnebje

POGLAVJE

S

Kaj
pravzaprav
dela EU

- ▶ Evropska unija deluje na številnih področjih, na katerih je po mnenju evropskih voditeljev skupno ukrepanje koristno, vključno z enotnim trgom, evrom, spodbujanjem gospodarske rasti, varnostjo, pravosodjem in zunanjimi zadevami (glej poglavja v nadaljevanju).
- ▶ Druga področja vključujejo:
 - inovacijske politike, ki spodbujajo uporabo novih rešitev na področjih, kot so podnebje in varstvo okolja, raziskave ter energije;
 - politike solidarnosti (znane tudi kot kohezijske politike) pri regionalnih, kmetijskih in družbenih zadevah.
- ▶ EU financira te politike z letnim proračunom, s katerim lahko dopolnjuje ukrepe, ki jih sprejmejo nacionalne vlade, in jim s tem da dodatno vrednost. Proračun EU je v primerjavi s skupnim premoženjem držav članic majhen: dosega največ 1,04 odstotka bruto domačega proizvoda vseh držav članic skupaj.

I. INOVACIJSKA POLITIKA

Evropska unija s svojimi dejavnostmi odgovarja na številne resnične izzive, pred katerimi stoji družba, in s tem vpliva na vsakdanje življenje svojih državljanov; to so varstvo okolja, zdravje, tehnološke inovacije, energija itn.

(a) Okolje in trajnostni razvoj

Znanstveniki že od šestdesetih let prejšnjega stoletja opozarjajo, da se temperatura Zemlje povečuje. Politični voditelji so se na začetku odzivali počasi, leta 1988 pa so Združeni narodi ustanovili Medvladni forum za podnebne spremembe. Temu strokovnemu odboru je uspelo svet opozoriti na potencialno katastrofalne posledice globalnega segrevanja, ki ga povzročajo emisije škodljivih plinov, zlasti zaradi uporabe fosilnih goriv, ki vsebujejo ogljikovodike.

EU je med prvimi v boju proti podnebnim spremembam in pri spodbujanju trajnostnega razvoja.

Leta 2008 je Evropska unija pomembno prispevala k boju proti podnebnim spremembam. Evropski svet se je dogovoril, da bo Evropska unija do leta 2020 svoje emisije zmanjšala za najmanj 20 odstotkov (v primerjavi z ravnmi iz leta 1990), povečala tržni delež obnovljive energije na 20 odstotkov in zmanjšala splošno porabo energije za 20 odstotkov. Leta 2014 so se voditelji EU dogovorili o še bolj ambicioznem cilju, in sicer zmanjšanju za najmanj 40 odstotkov do leta 2030 v primerjavi z letom 1990. Tudi države članice so z odločnimi skupnimi ukrepi pripomogle, da se je konferenca Združenih narodov o podnebnih spremembah v Parizu decembra 2015 končala z zavezujočim sporazumom 195 držav o omejitvi rasti globalnega segrevanja na največ 2 stopinji Celzija. Najrevnejše države na svetu potrebujejo finančno pomoč za zmanjšanje emisij in prilagoditev podnebnim spremembam. V ta namen bo EU med letoma 2014 in 2020 prispevala vsaj 14 milijard EUR iz Evropskega razvojnega sklada. Politični postopek ratifikacije Pariškega sporazuma v EU se je dokončal 4. oktobra 2016, ko je Evropski parlament odobril ratifikacijo sporazuma, s čimer je ta lahko začel veljati.

Države članice EU so sprejele dogovor o zavezujoči zakonodaji, katere cilj je zmanjšanje škodljivih emisij v EU. Velik del prizadevanj je usmerjen v naložbe v nove tehnologije, ki spodbujajo ustvarjanje novih delovnih mest in gospodarsko rast. Z vseevropskim sistemom za trgovanje z emisijami se skuša zagotoviti, da se zahtevana znižanja emisij škodljivih plinov izvajajo učinkovito.

EU se posveča tudi številnim drugim okoljskim vprašanjem, med katerimi so hrup, odpadki, varstvo naravnih habitatov, izpušni plini, kemikalije, industrijske nesreče in čistost kopalnih voda. Prizadeva si tudi za preprečevanje naravnih nesreč ali nesreč, ki jih povzroča človek, kot so razlitje nafte ali gozdni požari.

Evropska unija nenehno izboljšuje svojo zakonodajo, da bi bolje varovala javno zdravje. Tako je bila na primer spremenjena zakonodaja EU o kemikalijah in prejšnja razdrobljena pravila je nadomestil sistem, imenovan REACH, kar je okrajšava za registracijo, evalvacijo in avtorizacijo kemikalij. Ta temelji na osrednji zbirki podatkov, ki jo upravlja Evropska agencija za kemikalije s sedežem v Helsinkih. Njegova naloga je preprečevati onesnaževanje zraka, vode, tal in zgradb, ohranjati biotsko raznovrstnost ter izboljšati zdravje in varnost državljanov EU, ob vsem tem pa ohranjati konkurenčnost evropske industrije.

(b) Tehnološke inovacije

Ustanovitelji Evropske unije so že na samem začetku pravilno sklepali, da je blaginja Evrope odvisna od tega, ali ji bo uspelo ohraniti vodilni položaj na področju tehnologije. Že tedaj so uvideli velike prednosti skupnih evropskih raziskav. Tako so leta 1958 poleg Evropske gospodarske skupnosti ustanovili tudi Euratom – Evropsko skupnost za atomsko energijo. Njen namen je bil državam EU ob pomoči Skupnega raziskovalnega središča (SRS), ki je sestavljen iz sedmih raziskovalnih inštitutov, omogočiti skupno uporabo jedrske energije v miroljubne namene.

Da bi ohranili korak z vedno večjo svetovno konkurenco, je bilo treba evropske raziskave razširiti in podreti pregrade med posameznimi nacionalnimi raziskovalnimi programi ter združiti kar največ znanstvenikov z različnih področij in jim pomagati poiskati industrijske uporabe za njihova odkritja.

Skupne raziskave na ravni EU naj bi dopolnjevale nacionalne raziskovalne programe. Osredotočajo se na projekte, v katerih so povezani številni laboratoriji v različnih državah EU, podpirajo pa tudi temeljne raziskave na področjih, kot je nadzorovana termionuklearna fuzija (ki bo morda postala neizčrpen vir energije v 21. stoletju). Poleg tega se spodbuja raziskave in tehnološki razvoj v ključnih industrijskih panogah, na primer elektroniki in računalništvu, ki se spopadajo s hudo konkurenco iz neevropskih držav.

Cilj EU je za raziskave porabiti 3 odstotke svojega BDP. Financiranje raziskav v EU poteka predvsem z vrsto „okvirnih“ programov. Obzorje 2020 je osmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj in zajema obdobje 2014–2020. Največji delež proračuna, ki dosega več kot 80 milijard EUR, se porabi za raziskave na področjih, kot so zdravje, hrana in kmetijstvo, informacijska in komunikacijska tehnologija, nanotehnologija, energija, okolje, prevoz, varnost ter vesoljske in socialno-ekonomske znanosti. Drugi programi spodbujajo mednarodno sodelovanje v pionirskih raziskovalnih projektih ter podpirajo raziskovalce in njihov poklicni razvoj.

(c) Energija

Danes se več kot polovico vseh virov energije v EU uvozi, kar pomeni, da je EU največja svetovna uvoznica energije. Evropejci so tako bolj izpostavljeni prekinitev dobave ali dvigom cen, ki jih povzročajo mednarodne krize. Ob tem si EU prizadeva zmanjšati porabo fosilnih goriv in ustaviti globalno segrevanje.

Ukrepi so različni in zajemajo na primer varčevanje z energijo s pametnejšo porabo energije, pospešeno razvijanje alternativnih virov energije (zlasti obnovljivih) in krepitev mednarodnega sodelovanja. Eno od ključnih področij je boljša izolacija stavb, saj tu EU porabi 40 odstotkov svoje energije in ustvari 36 odstotkov škodljivih emisij, kot so toplogredni plini. Raziskave in razvoj na področju energije se v Evropi osredotočajo na sončno in vetrno energijo, biomaso in jedrsko energijo.

Pomembna prednostna naloga energetske politike je zagotoviti boljšo povezljivost energetskih in prometnih omrežij po Evropi. Ta lahko izboljša učinkovitost rabe energije, tako iz tehničnih razlogov kot zaradi skupnih trgov. Večina projektov, ki so deležni sredstev iz naložbenega načrta za Evropo, ki ga je predsednik Juncker vzpostavil leta 2014, spodbuja učinkovito, čisto in obnovljivo energijo. Med njimi sta povezovanje španskega in portugalskega energetskega omrežja s francoskim ter povezovanje omrežij okrog Baltskega morja.

Evropa ukrepa tudi na mednarodni ravni, zlasti v sodelovanju z Rusijo in Bližnjim vzhodom, da bi zagotovila nepretrgano oskrbo z energijo.

Energetska omrežja po vsej Evropi morajo biti bolje povezana, da bo oskrba z energijo bolj zanesljiva in bolj učinkovita.

II. SOLIDARNOSTNE POLITIKE

Za doseg ustreznega delovanja enotnega trga (glej poglavje 6) je treba odpraviti neravnotežja na njem. To je tudi namen „solidarnostnih politik“ EU, ki so bile oblikovane za pomoč manj razvitim regijam in gospodarskim panogam v težavah. EU poleg tega sodeluje pri prestrukturiranju gospodarskih sektorjev, ki jih je močno prizadela hitro razvijajoča se mednarodna konkurenca.

(a) Regionalna in kohezijska politika

V proračunu EU za obdobje 2014–2020 bo s kohezijsko politiko EU 325 milijard EUR (tj. 34 odstotkov) namenjenih državam članicam, njihovim regijam in mestom za spodbujanje vseevropskih ciljev rasti in ustvarjanja novih delovnih mest, pa tudi za obvladovanje podnebnih sprememb, energetske odvisnosti in socialne izključenosti.

Ti cilji se financirajo iz posebnih skladov EU, ki dopolnjujejo ali spodbujajo naložbe zasebnega sektorja ter nacionalnih in regionalnih oblasti:

- **Evropski sklad za regionalni razvoj** se uporablja za financiranje regionalnih razvojnih projektov in spodbujanje gospodarstva v regijah, ki zaostajajo za povprečjem. To vključuje tudi ponovni razvoj nazadujočih industrijskih regij.
- **Evropski socialni sklad** se uporablja za financiranje poklicnega usposabljanja in pomoč pri iskanju zaposlitve. Sprožena je bila nova pobuda s proračunom 6 milijard EUR, katere namen je pomagati mladim pri vstopu na trg dela v regijah, kjer brezposelnost mladih presega 25 odstotkov. Financiranje je usmerjeno predvsem v ustrezno usposabljanje brezposelnih.
- **Kohezijski sklad** se uporablja za financiranje prometne infrastrukture in okoljskih projektov v državah EU, katerih BDP na prebivalca ne dosega 90 odstotkov povprečja EU.

(b) Skupna kmetijska in skupna ribiška politika

Cilji skupne kmetijske politike EU, kakor so določeni v izvorni Rimski pogodbi iz leta 1957, so bili zagotoviti kmetom primeren življenjski standard, stabilizirati trge, zagotoviti, da je preskrba potrošnikom dostopna po primernih cenah, in posodobiti kmetijsko infrastrukturo. Ti cilji so bili večinoma doseženi. Poleg tega je potrošnikom zagotovljena zanesljiva preskrba, cene kmetijskih proizvodov pa so stabilne, saj so zaščitene pred nihanji na svetovnih trgih. Skupno kmetijsko politiko financirata Evropski kmetijski jamstveni sklad in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja.

© European Union

Anna iz Lublina na Poljskem vodi lasten otroški vrtec, kar ji je deloma omogočil projekt s podporo Evropskega socialnega sklada, namenjen podjetnicam.

Vendar je kmetijska politika EU postala žrtev lastnega uspeha. Proizvodnja je presegla porabo in s tem močno obremenila proračun EU. Da bi rešili ta zaplet, je bilo treba na novo opredeliti kmetijsko politiko. Rezultati te reforme so se že pokazali: proizvodnja se je zmanjšala.

Nova vloga kmetijske skupnosti je omogočiti nekaj gospodarske dejavnosti na vsakem podeželskem območju ter varovati raznovrstnost in trajnost evropske krajine. Ravno ta raznovrstnost in priznanje „življenja na podeželju“, torej življenja v skladnosti z zemljo, sta zelo pomemben del evropske identitete. Evropsko kmetijstvo ima tudi pomembno vlogo v boju proti podnebnim spremembam, ko varuje prosto živeče živalske in rastlinske vrste ter hrani svetovno prebivalstvo.

Poleg tega so vzpostavljeni programi za spodbujanje in zaščito imen kakovostnih lokalnih in regionalnih kmetijskih proizvodov in živil v EU.

Evropska unija ima tudi skupno ribiško politiko. Pravila o upravljanju in ohranjanju ribiških flot so določena na evropski ravni.

(c) Socialna razsežnost

Cilj socialne politike EU je odpraviti najbolj pereče neenakosti v evropski družbi. Evropski socialni sklad je bil ustanovljen leta 1961 z namenom ustvariti nova delovna mesta in pomagati delavcem pri prekvalifikaciji zaradi menjave vrste in/ali kraja dela.

Vendar finančna pomoč ni edino orodje, s katerim si EU prizadeva za izboljšanje socialnih razmer v Evropi. Samo pomoč ne more nikoli rešiti vseh težav, ki nastanejo zaradi gospodarske recesije ali zaostalosti regije. Dinamični učinki rasti morajo predvsem spodbujati družbeni napredek. To gre z roko v roki z zakonodajo, ki vsem državljanom EU zagotavlja temeljne pravice. Nekatere od teh pravic so vključene v Pogodbe, na primer pravica moških in žensk do enakega plačila za enako delo, druge so zapisane v direktivah o zaščiti delavcev (zdravje in varnost pri delu) in osnovnih varnostnih standardih.

Listina o temeljnih socialnih pravicah delavcev, ki je leta 1997 postala sestavni del Pogodbe EU, določa pravice, ki pripadajo vsem delavcem v EU: prosto gibanje, pošteno plačilo, izboljšane delovne razmere, socialna zaščita, pravica do združevanja in kolektivnega pogajanja, pravica do poklicnega usposabljanja, enako obravnavanje žensk in moških, obveščanje delavcev, posvetovanje z njimi in njihova udeležba pri upravljanju, varovanje zdravja in varnost na delovnem mestu, varovanje otrok, starejših in invalidov.

Potekajo tudi razprave o tem, kako organizirati evropsko socialno zaščito na prihodnjem trgu dela, na katerega vse bolj vplivajo nove tehnologije in globalizacija.

III. PRORAČUN EU

Evropska unija ima za financiranje svojih politik letni proračun, ki leta 2017 dosega več kot 157 milijard EUR. To je približno odstotek skupnega bruto nacionalnega dohodka vseh držav članic skupaj.

Proračun se financira iz t. i. lastnih sredstev EU. Ta sredstva se večinoma črpajo iz:

- carin za izdelke, uvožene v EU, vključno s kmetijskimi prelevmani,
- deleža davka na dodano vrednost (DDV) za blago in storitve po vsej EU,
- prispevkov držav članic, pri katerih se upošteva njihovo gospodarstvo.

Razčlenitev po odhodkih je mogoče ponazoriti s proračunom za leto 2017:

- pametna in vključujoča rast: 75 milijard EUR (vključno s podporo za regije in naložbe, raziskovalnimi programi ter vseevropskimi prometnimi in energetske omrežji),
- naravni viri: 58 milijard EUR (predvsem za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje),
- varnost in državljanstvo: 4 milijarde EUR (npr. za varovanje mej in program Erasmus+),
- „Evropa v svetu“: 10 milijard EUR za zunanjo politiko in razvojno pomoč,
- upravni odhodki: 9 milijard EUR.

Vsak letni proračun spada v okvir sedemletnega proračunskega kroga, imenovanega „večletni finančni okvir“. Pripravi ga Evropska komisija, zahteva pa soglasno odobritev držav članic ter pogajanja in sporazum z Evropskim parlamentom. Večletni finančni okvir za obdobje 2014–2020 je bil sprejet leta 2013. Skupna omejitev izdatkov se je realno zmanjšala za približno 3 odstotke v primerjavi z obdobjem 2007–2013.

Ta načrt porabe si prizadeva za povečanje rasti in števila novih delovnih mest v Evropi, spodbuja nje trajnostnega kmetijstva ter oblikovanje okolju prijaznejše Evrope. Financiranje se je povečalo za raziskave in inovacije, izobraževanje in usposabljanje ter zunanje odnose. Posebna sredstva se bodo uporabila za boj proti kriminalu in terorizmu ter za politike na področju azila in priseljevanja. Izdatki za podnebno politiko naj bi dosegali vsaj 20 odstotkov izdatkov EU v obdobju 2014–2020.

Deset prednostnih nalog za Evropo

Od novembra 2014 Evropska komisija pod vodstvom Jeana-Clauda Junckerja uresničuje naslednjih deset prednostnih nalog:

- 1.** Nova spodbuda za delovna mesta, rast in naložbe

- 2.** Povezan enotni digitalni trg

- 3.** Odporna energetska unija z v prihodnost usmerjeno podnebno politiko

- 4.** Bolj povezan in pravičnejši notranji trg z okrepljeno industrijsko bazo

- 5.** Bolj poglobljena in pravičnejša ekonomska in monetarna unija

- 6.** Razumen in uravnotežen prostotrgovinski sporazum z ZDA

- 7.** Območje pravosodja in temeljnih pravic, zasnovano na medsebojnem zaupanju

- 8.** Nova migracijska politika

- 9.** Močnejši svetovni akter

- 10.** Unija demokratičnih sprememb

Kako je razdeljeno delo. Kako si EU in njene države članice delijo pristojnosti.

Samo Evropska unija je pristojna za:

- carinsko unijo,
- pravila o konkurenčnosti na enotnem trgu,
- denarno politiko za države z evrom,
- ohranjanje morskih bioloških virov pri skupni ribiški politiki,
- skupno trgovinsko politiko,
- sklepanje mednarodnih sporazumov, kadar je to določeno v zakonodaji EU.

Evropska unija in njene države članice si delijo pristojnost za:

- enotni trg,
- nekatere vidike socialne politike, kakor je opredeljena v Lizbonski pogodbi,
- ekonomsko in socialno kohezijo,
- kmetijstvo in ribištvo, razen za ohranjanje morskih bioloških virov,
- okolje,
- varstvo potrošnikov,
- promet,
- vseevropska omrežja,
- energijo,
- vzpostavljanje območja svobode, varnosti in pravice,
- nekatere vidike skupnih izzivov za varnost, povezanih z javnim zdravjem, kakor je opredeljeno v Lizbonski pogodbi,
- raziskave, tehnološki razvoj in vesolje,
- razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč.

Področja, na katerih pristojnost obdržijo države članice, EU pa lahko podpira ali usklajuje njihovo delovanje:

- varovanje in izboljšanje človekovega zdravja,
- industrija,
- kultura,
- turizem,
- izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport,
- civilna zaščita,
- upravno sodelovanje.

POGLAVJE

6

Enotni trg

promet
naložbe

zaščita

mobilitnost bančništvo

prosti pretok
konkurenca

pravice

dostop

zdravje

pošten
priložnosti

- ▶ Enotni trg je eden največjih dosežkov Evropske unije. Ovire za trgovino in svobodno konkurenco med državami članicami so bile postopoma odpravljene, kar je prispevalo k izboljšanju življenjskega standarda.
- ▶ Enotni trg temelji na „štirih svoboščinah“: prostem pretoku oseb, blaga, storitev in kapitala.
- ▶ Sčasoma je EU uvedla številne politike (za promet, konkurenco itn.), da bi kar največ podjetij in potrošnikov imelo koristi od odprtja enotnega trga.
- ▶ Enotni trg še ni postal enotno gospodarstvo: za nekatere gospodarske sektorje (zlasti storitve splošnega pomena) še vedno veljajo nacionalni zakoni. Svoboda opravljanja storitev prinaša koristi, saj spodbuja gospodarsko dejavnost.
- ▶ Finančna kriza, ki se je začela leta 2008, je EU spodbudila k vzpostavitvi bančne unije s strožjimi pravili o zaščiti prihrankov in skupnim evropskim nadzorom nad bankami.

I. DOSEGANJE CILJA IZ LETA 1993

(a) Prvotni skupni trg

Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) je leta 1957 omogočila odpravo carinskih ovir med državami članicami in uporabo skupne carinske tarife za uvoženo blago iz držav zunaj EGS. Ta cilj je bil dosežen 1. julija 1968.

Vendar so carinske dajatve samo en vidik protekcionizma. V sedemdesetih letih so popolno uresničitev skupnega trga onemogočale druge trgovinske ovire. Tehnični predpisi, varnostni in zdravstveni standardi, devizni nadzor in nacionalni predpisi o pravici do opravljanja določenih poklicev – vse to je omejevalo prost pretok ljudi, blaga in kapitala.

(b) Cilj iz leta 1993

Komisija je junija 1985 pod vodstvom Jacquesa Delorsa objavila belo knjigo ter v njej opredelila načrte za odpravo vseh fizičnih, tehničnih in davčnih ovir za prosti pretok znotraj EGS v naslednjih sedmih letih. Cilj je bil spodbuditi trgovinski razmah in industrijsko dejavnost na „enotnem trgu“, velikem, poenotenem gospodarskem območju, enakovrednem ameriškemu trgu.

Pogajanja med vladami držav članic so privedla do nove pogodbe – Enotnega evropskega akta, ki je začel veljati julija 1987. Njegove določbe so vključevale:

- razširitev pristojnosti EGS pri nekaterih politikah (kot so socialna politika, raziskave, okolje),
- oblikovanje enotnega trga do konca leta 1992,
- pogostejšo uporabo glasovanja s kvalificirano večino v Svetu ministrov, da bi olajšali sprejemanje odločitev o enotnem trgu.

II. NAPREDEK PRI VZPOSTAVITVI ENOTNEGA TRGA

(a) Fizične ovire

Odpravljeni so bili vsi mejni pregledi blaga v EU, skupaj s carinskimi pregledi oseb, vendar policija pri boju proti kriminalu in drogam še vedno opravlja naključne preglede.

Pet od desetih držav članic je junija 1985 podpisalo Schengenski sporazum, po katerem so enote njihovih nacionalnih policij začele delati skupaj, vzpostavljena pa je bila tudi skupna azilna in vizumska politika. Schengenski sporazum je omogočil popolno odpravo pregledov za osebe na mejah med schengenskimi državami (glej poglavje 10: Evropa svobode, varnosti in pravice). Schengensko območje danes šteje 26 evropskih držav, vključno s štirimi, ki niso članice Evropske unije (Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica).

(b) Tehnične ovire

Države EU so se dogovorile za medsebojno priznavanje pravil za prodajo večine vrst blaga. Od prelomne sodbe Evropskega sodišča v zadevi „Cassis de Dijon“ iz leta 1979 je vsak izdelek, ki se zakonito izdeluje in prodaja v eni državi članici, mogoče tržiti v vseh drugih državah članicah.

Pri storitvah države EU medsebojno priznavajo ali usklajujejo nacionalna pravila, ki omogočajo opravljanje poklicev na področjih, kot so pravo, medicina, turizem, bančništvo ali zavarovanje. Vendar svoboda gibanja za osebe še zdaleč ni popolna. Kljub direktivi o priznavanju poklicnih kvalifikacij iz leta 2005 še vedno obstajajo ovire, ki ljudem preprečujejo, da bi se svobodno gibal iz ene države v drugo znotraj EU oziroma da bi v drugi državi EU opravljali nekatere vrste del. Vendar so kvalificirane osebe (naj bodo pravniki ali zdravniki, zidarji ali vodovodarji) čedalje svobodnejše pri opravljanju svojega poklica kjer koli v Evropski uniji.

Evropska komisija je sprejela ukrepe za izboljšanje mobilnosti delovne sile in še posebej zato, da se diplome in poklicne kvalifikacije, pridobljene v eni državi EU, priznajo tudi v vseh drugih državah EU.

Nekateri delavci začasno delajo v drugi državi članici EU, ko na primer gradbeno podjetje izvaja projekt v državi članici EU, ki ni tista, v kateri ima sedež. Pravila EU določajo, da morajo biti delovni pogoji za t. i. napotene delavce enaki tistim za vse druge delavce v državi, kjer se delo opravlja.

(c) Davčne ovire

Davčne ovire so se zmanjšale zaradi delnega medsebojnega približevanja nacionalnih stopenj DDV. Države članice so se dogovorile o skupnih pravilih in najmanjših stopnjah, da bi preprečile izkrivljanje konkurence med državami znotraj EU.

(d) Javno naročanje

Javna naročila so pomemben del gospodarstva, saj pomenijo 19 odstotkov BDP. Javna naročila so zdaj v vseh državah EU odprta za ponudnike iz vse EU. To omogočajo direktive EU o storitvah, dobavi in delu v številnih sektorjih, vključno z vodnim sektorjem, energetiko in telekomunikacijami.

Enotni trg koristi vsem potrošnikom. Zaradi odprtja nacionalnih storitvenih trgov so se na primer cene telefonskih klicev znižale na zgolj delček cen izpred desetih do petnajstih let. Zaradi konkurence so se v Evropi znatno znižale tudi cene letalskih vozovnic.

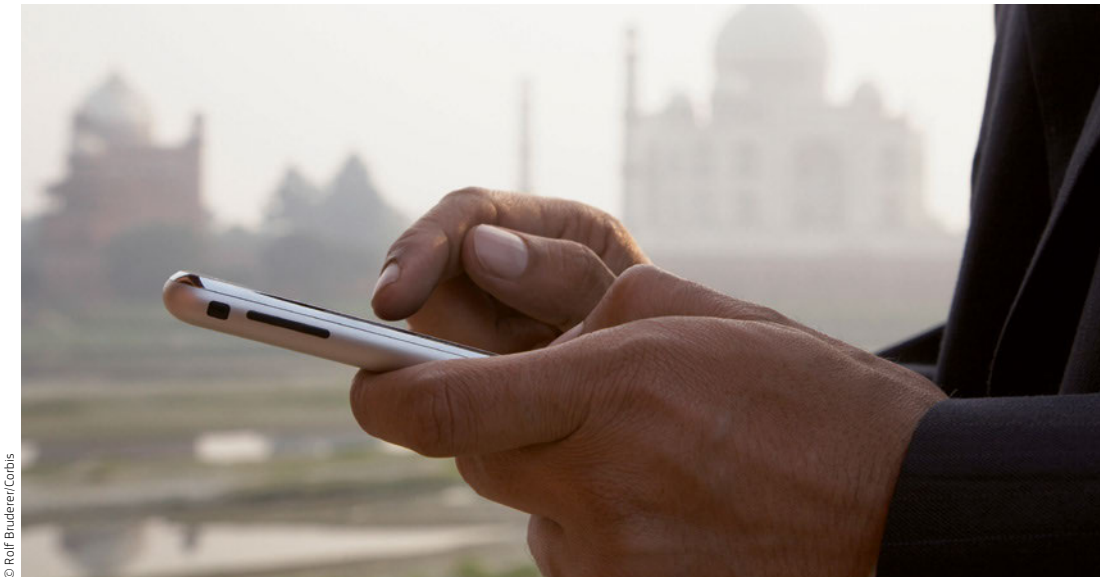
III. DELO V TEKU

(a) Finančne storitve

Po krizi drugorazrednih hipotekarnih posojil, ki je leta 2008 prizadela Združene države Amerike, je huda finančna kriza zamajala bančne sisteme in gospodarstva po svetu, Evropsko unijo pa leta 2009 pahnila v recesijo. Del odziva nanjo je bila reforma delovanja bank in finančnih institucij, da bi postale preglednejše in odgovornejše. To je bilo mogoče doseči z oblikovanjem bančne unije. Nova pravila EU zagotavljajo boljšo zaščito bančnih vlog in povečujejo znesek kapitala, ki ga morajo imeti banke, da bi bile bolj stabilne, urejajo zapletene finančne produkte in omejujejo bonuse vodstvenih delavcev v bankah. Nad bankami na območju evra se izvaja vseevropski nadzor pod vodstvom Evropske centralne banke. Določena so tudi nova pravila za zapiranje bank v težavah. Poseben sklad zagotavlja, da stroške, povezane z zapiranjem, nosijo banke, ne pa davkoplačevalci.

Evropski voditelji si prizadevajo za nadaljnjo krepitev enotnih kapitalskih trgov. Namen je malim podjetjem olajšati financiranje dejavnosti in povečati privlačnost naložb v Evropo.

Razprave potekajo tudi o reformah obdavčitve dohodkov pravnih oseb. Države članice EU bi se morale dogovoriti o skupnih pravilih izračuna davčne osnove za podjetja. Države bi še vedno imele različne davčne stopnje, vendar bi zaradi skupnih pravil podjetja čezmejno poslovala precej ceneje, prav tako pa bi se zmanjšalo ogibanje davkom. Posamezne države tako podjetjem ne bi mogle več ponujati ugodnih davčnih dogovorov, da bi privabile naložbe iz tujine.

© Rolf Brudner/Corbis

Z odprtjem konkurenci so se na trgu telekomunikacij EU bistveno znižali stroški.

(b) Piratstvo in ponarejanje

Izdelke EU je treba zaščititi pred piratstvom in ponarejanjem. Evropska komisija ocenjuje, da ta kazniva dejanja EU vsako leto stanejo na tisoče delovnih mest. Komisija in nacionalne vlade si zato skupaj prizadevajo za večjo zaščito avtorskih in patentnih pravic.

IV. POLITIKE ZA ENOTNI TRG

(a) Promet

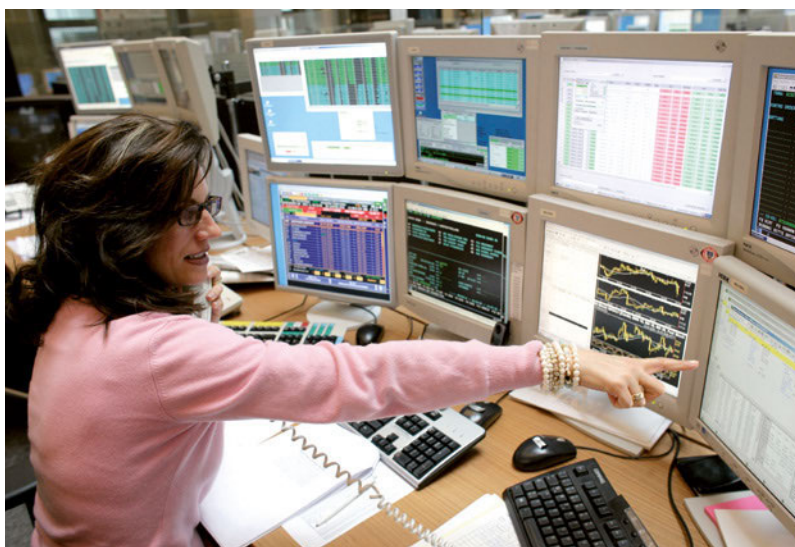
Dejavnosti EU se osredotočajo na zagotavljanje svobode opravljanja storitev v kopenskem prometu. To zlasti pomeni, da se prevoznim družbam omogoči prost dostop do mednarodnega prevoznega trga, prevoznim podjetjem iz katere koli države EU pa delovanje v vseh drugih državah EU. EU si prizadeva tudi za pošteno konkurenco v cestnem prometu, na primer z usklajevanjem pravil o kvalifikacijah delavcev in dostopu do trga, svobodi ustanavljanja podjetij in opravljanja storitev, času vožnje in prometni varnosti.

V zračnem prevozu v Evropi so včasih prevladovali nacionalni letalski prevozniki in letališča v državni lasti, z enotnim trgom pa se je to spremenilo. Vse letalske družbe EU lahko zdaj opravljajo letalske storitve na vseh progah v EU in prosto določajo cene. Zato so bile odprte številne nove proge, cene pa so se bistveno znižale. Od tega imajo korist vsi: potniki, letalske družbe, letališča in zaposleni.

Prav tako imajo potniki korist od večje konkurence med železniškimi družbami.

Za ladijski promet – ne glede na to, ali ga izvajajo evropske družbe ali plovila pod zastavo držav, ki niso članice EU – veljajo pravila konkurence EU. Ta pravila so namenjena boju proti nepoštenim praksam oblikovanja cen (zastava države z nizkimi dajatvami za registracijo ladij) in odpravljanju težav, s katerimi se spopada ladjedelniška dejavnost v EU.

Evropska unija financira nove velikopotezne tehnološke projekte, kot so satelitski navigacijski sistem Galileo, Evropski sistem za vodenje železniškega prometa in SESAR – program za posodobitev navigacijskih sistemov zračnega prometa. Pravila o varnosti v cestnem prometu (pri vprašanjih, kot so vzdrževanje vozil, prevoz nevarnega blaga in varnost na cestah) so bila zelo poostrena. Poleg tega so pravice potnikov bolje zaščitene zaradi izvajanja obsežnega niza pravic za vse vrste prevoza: cestnega, letalskega, železniškega in ladijskega. Potniki v EU, vključno z invalidnimi potniki in potniki z omejeno mobilnostjo, imajo pravico do točnih, pravočasnih in dostopnih informacij, pomoči ter v posebnih okoliščinah do povračila stroškov v primeru odpovedi in dolgih zamud. Naložbe v prometno infrastrukturo so glavna prednostna naloga naložbenega načrta za Evropo, ki se je začel izvajati leta 2014.

Z „bančno unijo“ je EU uvedla strožja pravila za zagotavljanje varnega delovanja bank.

© Image Broker/Belga

(b) Konkurenca

Konkurenčna politika EU je nujna, da je konkurenca na evropskem enotnem trgu ne samo svobodna, ampak tudi poštena. To politiko uresničuje Evropska komisija, ki skupaj s Sodiščem skrbi tudi za njeno upoštevanje.

Namen te politike je zagotoviti, da lahko vsa podjetja pošteno in enakopravno tekmujejo na enotnem trgu v dobro potrošnikov, podjetij samih in evropskega gospodarstva kot celote.

Zadevne družbe ali organi morajo Evropski komisiji priglasiti vsak sporazum, za katerega veljajo pravila Pogodbe. Komisiji je treba priglasiti tudi vse združitve ali prevzeme, s katerimi bi se lahko doseglo prevladujoč položaj na posameznem trgu. Komisija lahko neposredno izreče globo vsakemu podjetju, ki krši konkurenčna pravila ali ne upošteva obveznosti priglasitve. To se je zgodilo družbi Microsoft, ki ji je bila leta 2008 naložena globa v višini 900 milijonov EUR. Leta 2017 je Komisija družbi Google naložila globo v višini 2,42 milijarde EUR, ker je zlorabil prevladujoči tržni položaj svojega iskalnika ter med zadetki pospeševal lastno storitev cenovne primerjave in zapostavljal tovrstne storitve konkurence.

Če država članica EU nezakonito odobri pomoč ali pomoči ne priglasijo, lahko Komisija zahteva njeno vračilo. Tudi davčne ugodnosti, ki jih vlade odobrijo posameznim družbam, se lahko štejejo za nezakonito državno pomoč. Tako je na primer avgusta 2016 Evropska komisija ugotovila, da je Irska družbi Apple priznala neupravičene davčne ugodnosti v višini 13 milijard EUR.

(c) Varstvo potrošnikov in javno zdravje

Cilj zakonodaje EU na tem področju je vsem potrošnikom zagotoviti enako stopnjo finančnega in zdravstvenega varstva ne glede na to, kje v Evropski uniji živijo, potujejo ali nakupujejo. Potreba po vseevropskem varstvu se je jasno pokazala v zadnjih letih 20. stoletja, ko se je razširil preplah zaradi vprašanj varnosti hrane, kot je bolezen norih krav (BSE). Da bi zagotovili ustrezne znanstvene temelje za pripravo zakonodaje o varnosti hrane, je bila leta 2002 ustanovljena Evropska agencija za varnost hrane.

Vseevropsko varstvo potrošnikov je potrebno tudi na številnih drugih področjih. Tako je bilo sprejetih že veliko direktiv EU o varnosti kozmetičnih izdelkov, igrarč, pirotehničnih izdelkov itn. Leta 1993 je bila ustanovljena Evropska agencija za zdravila, ki obravnava vloge za pridobitev evropskih dovoljenj za promet z zdravili. Brez dovoljenja ni v EU mogoče tržiti nobenega zdravila.

Evropska unija sprejema tudi ukrepe za varstvo potrošnikov pred napačnim in zavajajočim oglaševanjem, pokvarjenimi izdelki in zlorabami na področjih, kot so potrošniški kredit in prodaja po pošti ali spletu.

POGLAVJE

7 Evro

banke
denar stabilnost
požarni zid
valuta finance
skupni trdnost
usklajevanje gospodarstvo
evro trgovina

- ▶ Evro je skupna valuta, ki jo uporablja 19 od 28 držav članic Evropske unije. Za negotovinske transakcije se je evro začel uporabljati leta 1999, za vsa plačila pa leta 2002, ko so bili izdani evrski kovanci in bankovci.
- ▶ Od novih držav članic EU se pričakuje, da bodo sprejele evro, ko bodo za to izpolnjevale potrebna merila. Dolgoročno bi se morale območju evra pridružiti prav vse države EU.
- ▶ Evro prinaša potrošnikom v Evropi znatne prednosti. Popotniki nimajo stroškov in težav zaradi menjave valut in pri nakupovanju je mogoče neposredno primerjati cene v različnih državah. Evropska centralna banka zagotavlja stabilnost cen, poleg tega pa je danes evro ob ameriškem dolarju ena najmočnejših rezervnih valut na svetu. Države z območja evra so bile med nedavno finančno krizo prav zaradi skupne valute varne pred konkurenčno devalvacijo in napadi špekulantov.
- ▶ Vendar je špekulativnim napadom evro izpostavljen zaradi strukturne šibkosti gospodarstev nekaterih držav članic. Da bi se to tveganje odpravilo, je EU vzpostavila solidarnostne instrumente, ki so večini zadolženih vlad pomagali prebroditi krizo. Ključno vprašanje za prihodnost pa je, kako doseči tesnejše usklajevanje in večjo gospodarsko solidarnost med državami članicami, ki morajo zagotoviti dobro vodenje svojih javnih financ in zmanjšati proračunski primanjkljaj. Postopoma se razvija ekonomski del ekonomske in monetarne unije, ki bo dopolnjeval monetarno politiko.

I. NASTANEK EVRA

(a) Evropski monetarni sistem

Združene države so se leta 1971 odločile odpraviti vezavo dolarja na uradno ceno zlata, ki je po drugi svetovni vojni zagotavljala svetovno denarno stabilnost. To je bil konec sistema fiksni deviznih tečajev. Guvernerji centralnih bank iz držav Evropske gospodarske skupnosti so se odločili omejiti nihanja v menjalnih tečajih med svojimi valutami na največ 2,25 odstotka in tako vzpostavili Evropski denarni sistem, ki je začel delovati marca 1979.

Voditelji EU so na Evropskem svetu v Madridu junija 1989 sprejeli tristopenjski načrt za gospodarsko in denarno unijo (EMU). Ta načrt je bil pozneje vključen v Maastrichtsko pogodbo o Evropski uniji, ki jo je Evropski svet sprejel decembra 1991.

(b) Ekonomska in monetarna unija v treh fazah

Prva faza, ki se je začela 1. julija 1990, je vključevala:

- popolnoma prosti pretok kapitala znotraj EU (odprava deviznih kontrol),
- večje strukturne sklade za okrepitev ukrepov zoper neenakosti med evropskimi regijami,
- gospodarsko konvergenco z večstranskim nadzorom gospodarskih politik držav članic.

Druga faza se je začela 1. januarja 1994. Vključevala je:

- ustanovitev Evropskega monetarnega inštituta v Frankfurtu (sestavljali so ga guvernerji centralnih bank iz držav članic EU),
- vzpostavitev (ali ohranitev) neodvisnosti nacionalnih centralnih bank od vladnega nadzora,
- uvedbo predpisov za obvladanje nacionalnih proračunskih primanjkljajev.

Tretja faza je bila nastanek evra. Od 1. januarja 1999 do 1. januarja 2002 je bil evro postopno uveden kot skupna valuta držav EU, ki so sodelovale v tem procesu (Avstrije, Belgije, Finske, Francije, Nemčije, Grčije, Irske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Portugalske in Španije). Nato je pristojnosti Evropskega monetarnega inštituta prevzela Evropska centralna banka in s tem postala odgovorna za denarno politiko, ki se zdaj določa in izvaja v novi valuti.

Tri države (Danska, Švedska in Združeno kraljestvo) so se iz političnih in tehničnih razlogov odločile, da ne prevzamejo evra ob njegovi uvedbi. Slovenija se je območju evra pridružila leta 2007, sledili pa so ji Ciper in Malta leta 2008, Slovaška leta 2009, Estonija leta 2011, Latvija leta 2014 in Litva leta 2015.

Območje evra tako zajema 19 držav EU, po izpolnitvi potrebnih pogojev pa se pričakuje, da se jim bodo pridružile tudi vse druge države članice, razen tistih, ki jim je bilo med pogajanji odobreno izvzetje.

(c) Konvergenčna merila

Vsaka država EU, ki se želi pridružiti območju evra, mora izpolnjevati naslednjih pet konvergenčnih meril:

- **stabilnost cen:** stopnja inflacije ne sme presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic z najnižjo inflacijo za več kot 1,5 odstotne točke;
- **obrestne mere:** dolgoročne obrestne mere ne smejo odstopati od povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjimi obrestnimi merami za več kot 2 odstotni točki;

Od leta 1999 skupna valuta evro potrošnikom in podjetjem omogoča lažje primerjanje cen.

- **primanjkljaji:** nacionalni proračunski primanjkljaj mora biti nižji od 3 odstotkov BDP;
- **javni dolg:** ne sme presegati 60 odstotkov BDP;
- **stabilnost deviznih tečajev:** devizni tečaji morajo dve leti ostati v dovoljenem območju nihanja.

(d) Pakt za stabilnost in rast

Evropski svet je junija 1997 v Amsterdamu sprejel Pakt za stabilnost in rast. Pakt je pomenil stalno zavezo k proračunski stabilnosti in je omogočil, da se vsaki državi na območju evra, katere proračunski primanjkljaj preseže 3 odstotke BDP, naloži kazen. Ista zamisel je bila dodatno okrepljena leta 2012, ko so vlade 25 držav članic EU podpisale mednarodni sporazum z naslovom „Pogodba o stabilnosti, usklajevanju in upravljanju v ekonomski in monetarni uniji“. Znana je tudi kot „fiskalni pakt“ in zavezuje sodelujoče države, da pravila o uravnoteženem proračunu zapišejo v nacionalno zakonodajo.

Po letih svetovne gospodarske krize so nekatere države na območju evra še vedno daleč od izpolnjevanja meril iz teh sporazumov. Evropska komisija in Evroskupina jih še naprej spodbujata k izpolnjevanju navedenih zahtev, zlasti glede zmanjšanja javnega dolga.

(e) Evroskupina

Evroskupina je organ, ki ga sestavljajo finančni ministri držav z območja evra. Ti na sestankih usklajujejo svoje gospodarske politike ter spremljajo svoje proračunske in finančne politike. Evroskupina zastopa tudi interese evra na mednarodnih forumih. Za predsednika tega organa je bil januarja 2013 za dve leti in pol, julija 2015 pa še v drugi mandat izvoljen nizozemski finančni minister Jeroen Dijsselbloem.

II. EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA OD LETA 2008

(a) Posledice finančne krize

Zaradi finančne krize se je javni dolg v večini držav EU leta 2008 znatno povečal. Euro je najranljivejša gospodarstva, ki so se spopadala s krizo in napadi špekulantov, varoval pred nevarnostjo devalvacije na svetovnih finančnih trgih.

Na začetku krize so se številne banke znašle v težavah, zaradi česar so jih z javnimi sredstvi reševale nacionalne vlade, s čimer se je povečal javni dolg. Pozornost se je nato preusmerila na javni dolg, saj so med zimo 2009/2010 nekatere močno zadolžene države, katerih proračunski primanjkljaj se je povečal, utrpeli hude posledice. Voditelji EU so zato vzpostavili „evropski mehanizem za stabilnost“. Ta „požarni zid“ ima posojilno zmožnost v višini 500 milijard EUR v skladih, ki jih zagotavljajo države članice območja evra in ki se uporabljajo za zaščito finančne stabilnosti na območju evra. V obdobju 2010–2013 se je pet držav (Grčija, Irska, Portugalska, Španija in Ciper) z različnimi organi EU in Mednarodnim denarnim skladom dogovorilo za finančno pomoč. Sporazumi so bili prilagojeni razmeram v posamezni državi, vendar so običajno vsebovali reforme za izboljšanje učinkovitosti njenega javnega sektorja. Do konca leta 2013 je Irska kot prva uspešno zaključila dogovorjen program ekonomskega prilagajanja in si spet začela izposojati denar neposredno na kapitalskih trgih. Tudi Portugalska in Španija sta izboljšali svoje stanje in pomoč EU tema državam se je iztekla leta 2014. Ciper je sledil leta 2016.

Grčija je imela z izvajanjem strukturnih reform gospodarstva, na primer z racionalizacijo javnega sektorja, privatizacijo in vzpostavitvijo trajnostnih pokojninskih sistemov, več težav. Dogovor o teh reformah je bil sklenjen v dveh programih pomoči leta 2010 in 2014. Z 226 milijardami EUR so ju financirali EU, Evropska centralna banka in Mednarodni monetarni sklad. Po dolgih in zapletenih pogajanjih je bil julija 2015 dosežen tretji dogovor, ki temelji na trdni zavezi grške vlade, da bo izvedla politike za izboljšanje javnih financ in reformirala svoje gospodarstvo.

(b) Krepitev evra

Kot del odziva na krizo so države članice in institucije EU začele uporabljati tudi določbe Lizbonske pogodbe, namenjene krepitvi gospodarskega upravljanja EU. Pri postopku „evropskega semestra“ morajo države članice oktobra vsako leto Komisiji predložiti osnutke proračunov za naslednje leto. Po potrebi jih morajo nato prilagoditi ob upoštevanju pripomb Komisije glede nadaljnjih potrebnih ukrepov za doseganje predhodno dogovorjenih skupnih ciljev. Ukrepi, kot so predhodna razprava o nacionalnih proračunskih načrtih, spremljanje nacionalnih gospodarstev in poostreitev pravil o konkurenčnosti, ter kazni, ki se uporabijo, če države kršijo finančna pravila, postajajo temelj ekonomskega in monetarnega upravljanja območja evra.

V odgovor na svetovne finančne in gospodarske spremembe mora Evropska unija sprejeti strožje ukrepe, da bodo države članice odgovorno upravljale svoje proračune in si medsebojno finančno pomagale. To je edini način, da bo evro ostal verodostojen kot skupna valuta in da se bodo lahko države članice skupaj spopadale z gospodarskimi izzivi globalizacije. Komisija in Evropski parlament poudarjata pomen usklajevanja nacionalnih gospodarskih in socialnih politik, saj skupna evropska valuta dolgoročno ne more preživeti brez nekakšnega skupnega gospodarskega upravljanja.

Septembra 2015 je predsednik Komisije Jean-Claude Juncker predstavil svoje predloge za okrepitev območja evra. Ti so temeljili na poročilu predsednikov petih institucij EU, ki se ukvarjajo z evrom. Načrt predvideva skupni sistem jamstev za bančne vloge, enotnega predstavnika območja evra in svetovnih finančnih institucij, kot sta Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka, bolj demokratičen in učinkovitejši sistem za spremljanje nacionalnih proračunov, usklajevanje fiskalne politike ter podlago za socialno zaščito in pravila trga dela. To bi lahko pripeljalo do vzpostavitve skupne zakladnice za območje evra.

Evropska centralna banka za del svojega mandata šteje tudi pomoč pri obuditvi gospodarstva. Leta 2015 je sprožila ukrep t. i. kvantitativnega rahljanja, pri čemer odkupuje (večinoma javni) dolg, da bi tako spodbudila gospodarstvo. S tem se zniža obrestna mera, kar spodbuja naložbe in razbremenjuje javno zadolženost. Prav tako se zniža devizni tečaj evra v razmerju do drugih valut, kar dobro vpliva na evropski izvoz.

Evropski mehanizem za stabilnost je pomagal državam EU, ki jih je gospodarska kriza najbolj prizadela, na primer Grčiji.

POGLAVJE

8

Ustvarjanje naložb in rasti v digitalnem gospodarstvu

naložbe
pametni delovna
internet mesta
povezan konkurenca raziskave
produktivnost rast
digitalni inovacije
zelena

CILJ GOSPODARSKE POLITIKE JE:

- ▶ odgovoriti na globalizacijo in gospodarsko krizo tako, da bo evropsko gospodarstvo spet konkurenčno (telekomunikacije, storitve, energetika, nove zelene tehnologije za trajnostni razvoj);
- ▶ doseči:
 - pametno rast: spodbujanje znanja, inovacij, izobraževanja in digitalne družbe,
 - trajnostno rast: spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarneje izkorišča vire;
- ▶ spodbujati vključujočo rast; utrjevati gospodarstvo z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in teritorialno kohezijo.

I. EVROPA V KRIZI

Na začetku zadnjega desetletja 20. stoletja je globalizacija začela korenito spreminjati gospodarstvo in vsakdan ljudi po vsem svetu. Gospodarstva so postajala vse bolj soodvisna. Proizvodnja v Evropi je naletela na močno konkurenco iz gospodarstev v vzponu, zlasti Kitajske in drugih azijskih držav, katerih konkurenčnost se je povečala zaradi nižjih ravni plač. To je zamajalo evropski družbeni model, ki temelji na javnih socialnih storitvah in visokem življenjskem standardu.

Vendar je hkrati tehnološka revolucija, med drugim internet ter nove informacijske in komunikacijske tehnologije, odprla nove priložnosti za rast in zaposlovanje.

Nedavno je svet stresla velika finančna in gospodarska kriza. Začela se je v ameriškem finančnem sektorju s t. i. drugorazrednimi hipotekarnimi posojili, velika zadolženost v Evropi pa je stanje še poslabšala. To je povzročilo močan upad gospodarske rasti, povečanje brezposelnosti v Evropi in najhujšo krizo po tisti leta 1929, ki je vodila do druge svetovne vojne. Socialne posledice recesije, ki je vrh dosegla leta 2010 in se po zmerni rasti od leta 2014 začela zmanjševati, so se najbolj očitno pokazale v velikem povečanju brezposelnosti, zlasti v južni Evropi in med mladimi.

II. UKREPI NA NACIONALNI IN EVROPSKI RAVNI

Ukrepi za oživitev gospodarstva so bili potrebni predvsem na nacionalni ravni. Glavna prednostna naloga držav članic EU je bila zmanjšanje javnega dolga, ki se je povečal zaradi večjih izdatkov za socialne storitve po krizi. Nekatere države so vestno sledile temu cilju, druge so za dosego dogovorjenega cilja glede dolga (največ 3 odstotki BDP) potrebovale več časa. Jasno je, da so politične odločitve vsake vlade o tem, kako se bo spopadla s krizo, neposredno vplivale na državljane. Ali bi bili pripravljeni sprejeti dvig upokojitvene starosti, zmanjšanje nadomestil zdravstvenega varstva in kakovosti socialnih storitev ali posodobitev javnih uprav? Kako vojaški izdatki vplivajo na varnost – ali bi jih morali zmanjšati, ohranjati na določeni ravni ali v času mednarodnih nemirov povečati?

Tudi EU in njene institucije so takrat imele dejavno vlogo pri oživljanju gospodarstva. Ob ukrepih za konsolidacijo ekonomske in monetarne unije (glej poglavje 7) je Komisija sprožila tudi več pobud za spodbujanje produktivnosti in socialne kohezije.

Mladi lahko ustanovijo več podjetij, če imajo možnost pridobiti naložbe prek učinkovitega kapitalskega trga v Evropi.

© shrock/Adobe Stock

Del te strategije je bila zaveza 28 držav članic EU, da bodo:

- Evropski komisiji dale večjo vlogo pri zagonu procesa, zlasti z razširjanjem najboljše prakse nacionalnih ekonomskih politik po Evropi;
- pospešile reforme finančnih trgov in sistemov socialnega varstva ter odprle telekomunikacijske in energetske sektorje konkurenci;
- izboljšale svoje izobraževalne sisteme, storile več za pomoč mladim pri iskanju zaposlitve, tkale močnejše vezi med univerzami in podjetji ter sprejele strožje ukrepe (npr. z uskladitvijo davčnih sistemov in sistemov socialne varnosti), da bi ustvarile evropski „enotni trg“ za raziskave ter tako omogočile prost pretok znanstvenikov, znanja in tehnologije po Evropi;
- povečale sredstva za raziskave in inovacije na 3 odstotke BDP (cilj, ki so ga sprejele tudi Združene države).

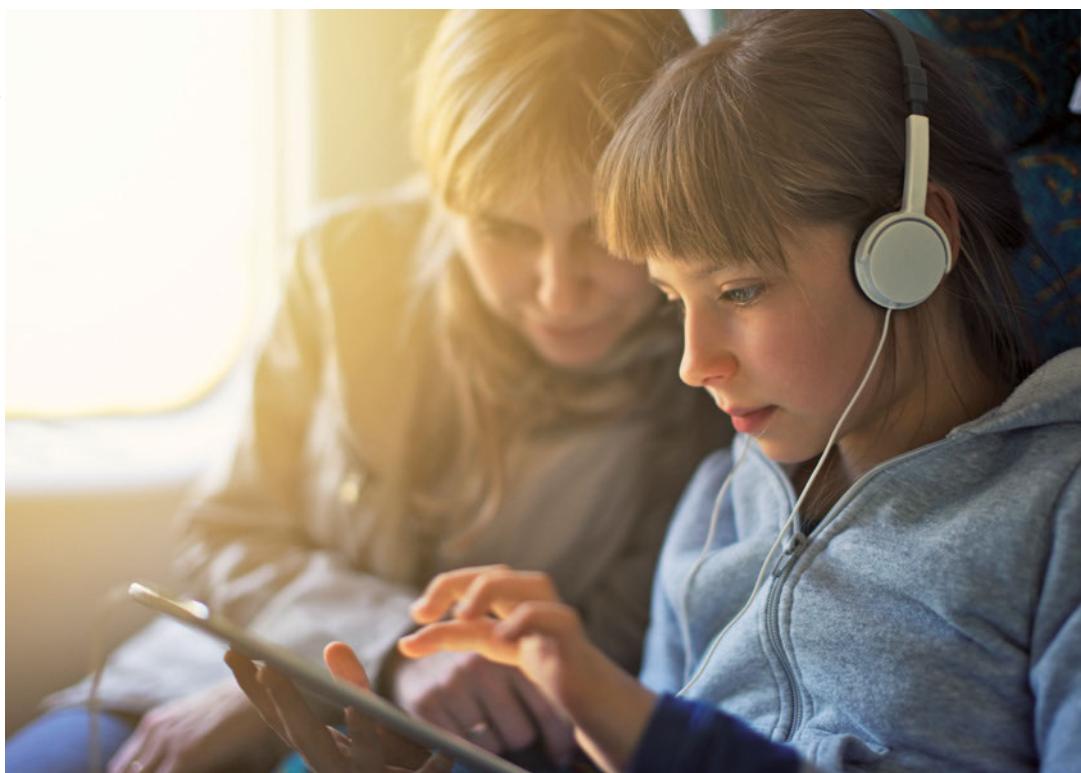
Jean-Claude Juncker je svoj mandat kot predsednik Komisije leta 2014 začel z ambicioznim programom za spodbujanje rasti, zaposlovanja in naložb. V tek je spravil „naložbeni načrt za Evropo“, katerega cilj je v obdobju 2015–2017 povečati naložbe za 315 milijard EUR. To je bilo mogoče doseči z novim Evropskim skladom za strateške naložbe, pri katerem sodeluje tudi Evropska investicijska banka. Glede na uspeh po prvem letu izvajanja tega sklada je predsednik Juncker v svojem govoru o stanju v Uniji septembra 2016 predlagal, da se obdobje trajanja sklada podvoji

in se do leta 2020 mobilizira 500 milijard EUR, do leta 2022 pa do 630 milijard EUR naložb. Sklad jamči za posojila za financiranje javnih in zasebnih naložb, ki se drugače morda ne bi izvedle. Prav tako ima dostop do določenega zneska javnega denarja kot začetnega kapitala, kar pomeni, da lahko zaradi multiplikacijskega učinka privabi zasebne naložbe. Sklad se osredotoča na naložbe v infrastrukturo, zlasti hitra podatkovna omrežja in energetska omrežja, ter v prometno infrastrukturo, izobraževanje, raziskave in inovacije, obnovljivo energijo ter mala podjetja. Leta 2016 je Evropska komisija predlagala, da se enak sistem uporabi tudi za spodbujanje naložb v Afriki in sosednjih državah EU.

III. POVEZAN ENOTNI DIGITALNI TRG

Internet in digitalne tehnologije imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju delovnih mest prihodnosti. Čeprav so Evropejci na nekaterih področjih vodilni, veliko digitalnih priložnosti za ljudi in podjetja ostane neizkoriščenih. Le 15 odstotkov državljanov EU kupuje prek spletnih trgovin v drugi državi članici EU. Spletna in zagonska podjetja ne izkoriščajo v celoti spletnih priložnosti za rast, saj samo 7 odstotkov malih podjetij svoje izdelke in storitve prodaja čezmejno.

© Imagothel/Stock

Dostop do filmov, glasbe in storitev IT iz drugih držav EU – to imenujemo „enotni digitalni trg“.

Komisija je zato leta 2015 sprejela akcijski načrt za uresničitev popolnega enotnega digitalnega trga. Ta vključuje usklajevanje pogodbenega prava za spletne nakupe, da se zagotovi boljše varstvo potrošnikov, cenejšo čezmejno dostavo paketov, odpravo geografskega blokiranja, ki preprečuje, da bi bile spletne storitve na voljo v vseh državah, posodobitev avtorskega prava in spremembo pravil o telekomunikacijskih podjetjih. Po ocenah Komisije bi ti ukrepi lahko povečali rast gospodarstva EU za dodatnih 415 milijard EUR na leto in ustvarili 3,8 milijona novih delovnih mest.

POGLAVJE

9

Kaj pomeni biti evropski državljan

pripadnost

vpletenost

dostojanstvo

državljanstvo

izobraževanje

zdravje

kultura

raznolikost

potovanje

enakost

prosto gibanje

glas

- ▶ Državljeni držav Evropske unije lahko potujejo, živijo in delajo kjer koli v EU.
- ▶ EU nenehno podpira in financira programe, zlasti na področjih izobraževanja in kulture, da bi tako zbliževala državljane.
- ▶ Ljudje prepoznavajo simbole skupne evropske identitete, kot so skupna valuta, evropska zastava in himna.
- ▶ Počasi se razvija evropski javni prostor z vseevropskimi političnimi strankami. Državljeni vsakih pet let volijo nov Evropski parlament, ta pa nato izvoli novo Evropsko komisijo.
- ▶ Občutek pripadnosti Evropski uniji se bo razvijal postopoma, ko bo EU dosegala oprijemljive rezultate in jasneje pojasnjevala, kaj dela za svoje prebivalce.

I. GIBANJE, ŽIVLJENJE IN DELO V EVROPI

Državljanstvo Evropske unije je vključeno v Pogodbo EU: „Državljeni Unije so vse osebe z državljanstvom ene od držav članic. Državljanstvo Unije se doda nacionalnemu državljanstvu in ga ne nadomesti“ (člen 20(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije). Toda kaj pravzaprav je državljanstvo EU?

Če ste državljan EU, imate pravico do prostega gibanja, prebivanja in dela kjer koli v Uniji.

Če ste končali vsaj triletni univerzitetni študij, bodo vaše kvalifikacije priznane v vseh državah EU, saj države članice medsebojno zaupajo v kakovost nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Evropejci lahko živijo in delajo v kateri koli državi EU.

Kjer koli v Uniji lahko opravljate zdravstvene, izobraževalne in druge javne storitve (razen za policijo, oborožene sile itn.). Ali ni povsem naravno, da za poučevanje nemščine v Rimu zaposlijo nemškega učitelja ali da se mlad belgijski diplomant prijavi na razpis za državnega uradnika v Franciji.

Pred potovanjem po EU vam lahko nacionalni organi izdajo evropsko kartico zdravstvenega zavarovanja, ki vam pomaga kriti stroške zdravljenja, če zbolite med bivanjem v drugi državi.

II. KAKO UVELJAVLJATI PRAVICE, KI JIH IMATE KOT EVROPSKI DRŽAVLJAN

Kot evropski državljan niste le delavec ali potrošnik, imate tudi nekatere politične pravice. Od začetka veljavnosti Maastrichtske pogodbe imate v državi prebivališča pravico voliti in kandidirati na lokalnih volitvah ter na volitvah v Evropski parlament, ne glede na državljanstvo.

Od leta 2012 imate tudi pravico na Komisijo nasloviti peticijo, naj pripravi zakonodajni predlog, če vam v vsaj sedmih državah EU zanjo uspe zbrati milijon podpisov.

III. TEMELJNE PRAVICE

Evropska unija je decembra 2000 v Nici jasno pokazala svojo zavezanost k spoštovanju državljanskih pravic, saj je takrat slovesno razglasila **Listino Evropske unije o temeljnih človekovih pravicah**. Listino je oblikovala Konvencija, sestavljena iz poslancev nacionalnih parlamentov ter Evropskega parlamenta, predstavnikov nacionalnih vlad in člana Komisije. Dokument, sestavljen iz 54 členov v šestih poglavjih – Dostojanstvo, Svobosčine, Enakost, Solidarnost, Pravice državljanov in Sodno varstvo – določa temeljne vrednote Evropske unije ter državljanske, politične, ekonomske in socialne pravice državljanov EU.

Začetni členi obravnavajo človekovo dostojanstvo, pravico do življenja in osebne celovitosti ter svobodo izražanja in vesti. Poglavje o solidarnosti na inovativen način združuje socialne in ekonomske pravice, kot so:

- pravica do stavke,
- pravica delavcev do obveščenosti in posvetovanja,
- pravica do usklajevanja družinskega in poklicnega življenja,
- pravica do zdravstvenega varstva, socialne varnosti in socialne pomoči v vsej Evropski uniji.

Listina ščiti tudi enakost moških in žensk ter uvaja novosti, kot so pravica do varstva podatkov, prepoved evgeničnih postopkov in reproduktivnega kloniranja človeških bitij, pravica do visoke ravni varstva okolja, pravice otrok in starejših ter pravica do dobrega upravljanja.

Lizbonska pogodba, ki je začela veljati 1. decembra 2009, daje Listini enako pravno moč kot Pogodbama, tako da jo je mogoče uporabiti kot podlago za predložitev zadeve Sodišču EU. Vendar je v protokolu podrobneje opredeljena uporaba Listine na Poljskem in v Združenem kraljestvu.

Člen 6 Lizbonske pogodbe daje pravno podlago EU za podpis Evropske konvencije o človekovih pravicah. Ta konvencija tako ne bi bila več zgolj navedena v Pogodbah EU, ampak bi v državah EU imela pravno moč, s čimer bi bile človekove pravice v Evropski uniji še bolje zavarovane.

IV. EVROPA POMENI IZOBRAŽEVANJE IN KULTURO

Zavesti o skupni pripadnosti in usodi ni mogoče umetno ustvariti. Vznikne lahko le iz skupne kulturne zavesti, zato mora Evropa danes pozornost usmeriti ne le v gospodarstvo, temveč tudi v izobraževanje, državljanstvo in kulturo.

EU ne določa, kako je treba organizirati šole in izobraževanje ali kakšen mora biti učni načrt, o teh stvareh se odloča na nacionalni ali lokalni ravni. Pač pa EU pod imenom Erasmus+ vodi programe za spodbujanje izmenjav v izobraževanju, tako da se lahko mladi odpravijo na usposabljanje ali študij v tujino, kjer se naučijo novih jezikov in sodelujejo v skupnih dejavnostih s šolami ali fakultetami iz drugih držav. Takšno podporo naj bi v obdobju 2014–2020 prejelo 4 milijone ljudi, saj se je proračun v primerjavi s prejšnjim obdobjem povečal za 40 odstotkov in zdaj dosega 16 milijard EUR.

Evropske države si skupaj prizadevajo, da bi z bolonjskim procesom ustvarile evropski visokošolski prostor. To pomeni, da se bodo na primer univerzitetni programi v vseh sodelujočih državah končali

s primerljivo diplomo (univerzitetno diplomo, magisterijem in doktoratom), ki jo države medsebojno priznavajo.

Na področju kulture program EU Ustvarjalna Evropa spodbuja sodelovanje med ustvarjalci televizijskih oddaj in filmov, promotorji, televizijskimi postajami in kulturnimi organi iz različnih držav. To pospešuje nastajanje evropskih avdiovizualnih produktov ter s tem pomaga vzpostavljati ravnotežje med evropsko in ameriško produkcijo.

Ena od bistvenih evropskih značilnosti je različnost jezikov, katere ohranjanje je pomemben cilj EU. Še več, večjezičnost je ključna za način delovanja Evropske unije. Zakonodaja EU mora biti na voljo v vseh 24 uradnih jezikih, vsak evropski poslanec pa ima pravico uporabiti katerega koli od teh jezikov v parlamentarnih razpravah.

V. VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC IN PRAVICA, DA NASLOVITE PETICIJO NA PARLAMENT

Da bi EU približali državljanom, je bil s Pogodbo o Evropski uniji ustanovljen položaj varuha človekovih pravic. Izvoli ga Evropski parlament, njegov mandat pa traja toliko kot mandat Parlamenta. Naloga varuha človekovih pravic je preiskati pritožbe proti institucijam in organom EU. Pritoži se lahko vsak državljan EU in vsaka fizična ali pravna oseba, ki živi ali ima sedež v eni od držav EU.

Vsak prebivalec države EU lahko tudi naslovi peticijo na Evropski parlament. To je še ena pomembna vez med javnostjo in institucijami EU.

VI. OBČUTEK PRIPADNOSTI

Ideja o „Evropi državljanov“ je dokaj nova. Nekateri simboli skupne evropske identitete že obstajajo, na primer evropski potni list, ki se uporablja od leta 1985. Geslo EU je „Združeni v različnosti“, 9. maj pa se praznuje kot dan Evrope.

Evropska himna (Beethovnova Oda radosti) in evropska zastava (venec dvanajstih zlatih zvezd na modrem polju) sta bili sprejeti leta 1985 kot najpomembnejša simbola EU. Države članice, lokalni organi in državljani ju lahko po želji uporabljajo.

Vendar ljudje ne morejo čutiti, da pripadajo Evropski uniji, če ne vedo, kaj EU dela, in ne razumejo, zakaj to dela. Institucije in države članice EU bodo verjetno morale storiti precej več, da bodo vzpostavile tesnejši stik z državljani, ki imajo pogosto občutek, da je EU oddaljena in težko dostopna.

Ljudje morajo tudi vedeti, da je EU odgovorna za oprijemljive spremembe v njihovem življenju. Vsakodnevna uporaba bankovcev in kovancev evra od leta 2002 ima na primer velik vpliv. Cene blaga in storitev v evrih potrošnikom omogočajo neposredno primerjavo cen med državami.

S Schengenskim sporazumom so bili odpravljeni mejni pregledi med večino držav EU, kar vliva občutek pripadnosti enemu, združenemu zemljepisnemu območju.

Občutek pripadnosti se poraja predvsem takrat, ko ljudje čutijo, da so osebno vključeni v sprejemanje odločitev EU. Vsak polnoletni državljan EU ima pravico kandidirati in voliti na volitvah v Evropski parlament, to pa je pomemben temelj demokratične legitimnosti EU. Posredne volitve predsednika Evropske komisije med evropskimi volitvami maja 2014, ko so politične stranke v volilni boj za to mesto vstopile s svojimi kandidati, so bile korak, ki bo sčasoma verjetno zmanjšal t. i. demokratični deficit. Hkrati je bilo povečanje števila glasov za populistične in evroskeptične stranke opozorilo institucijam EU.

© Ocean/Corbis

Ena od osnovnih pravic iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je pravica do uskladitve družinskega in poklicnega življenja.

Evropska unija je bila ustanovljena, da bi služila Evropejcem, zato mora njeno prihodnost oblikovati dejavna udeležba ljudi iz vseh družbenih slojev. Idejni očetje EU so se tega dobro zavedali. „Ne povezujemo držav, ampak združujemo ljudi,“ je leta 1952 dejal Jean Monnet. Večja javna ozaveščenost o EU in vključevanje državljanov v njene dejavnosti sta še vedno največji izziv za institucije EU ter nacionalne organe in civilno družbo.

POGLAVJE

10

Evropa svobode, varnosti in pravice

vizum

Schengen azil

meje

policija
kriminal

humanitarnost

priseljevanje

varnost

begunci

obveščevalni podatki

terorizem

- ▶ Odprtje notranjih mej med državami članicami EU je zelo oprijemljiva prednost za navadne ljudi, saj jim omogoča, da prosto potujejo brez pregledov na mejah. Nekatere preglede lahko države članice ponovno uvedejo, če morajo ohranjati javni red.
- ▶ To svobodo notranjega gibanja mora spremljati poostren nadzor na zunanjih mejah EU in sodelovanje na področju policijskih dejavnosti in pravosodja – samo tako se lahko učinkovito spopadamo z organiziranim kriminalom, terorizmom, nezakonitim priseljevanjem ter trgovino z ljudmi in drogami.
- ▶ Število prosilcev za azil, ki so v Evropo prišli z vojnih območij, kot je Sirija, od Evropejcev zahteva, da oblikujejo enotno azilno politiko in učinkovit nadzor nad zunanjimi mejami EU.

I. SVOBODNO GIBANJE ZNOTRAJ EU IN VAROVANJE ZUNANJIH MEJA

Evropski državljani imajo pravico kjer koli v Evropski uniji živeti svobodno in brez strahu pred preganjanjem ali nasiljem. Kljub temu sta mednarodni kriminal in terorizem med pojavi, ki današnjim Evropejcem vzbujajo največ skrbi.

S spremembami Pogodb je Evropska unija sčasoma postala dejavnejša na tem področju, njen cilj pa je oblikovati enotno „območje svobode, varnosti in pravice“.

Sprejemanje odločitev na teh področjih je bilo nazadnje revidirano v Lizbonski pogodbi, ki je začela veljati decembra 2009. Dotlej so države članice zase obdržale celotno pristojnost za ustvarjanje in upravljanje območja svobode, varnosti in pravice. Večino dela je opravljal Svet (tj. z razpravami in dogovori vladnih ministrov), ki je Komisiji in Parlamentu prepustil le manjšo vlogo. Z Lizbonsko pogodbo se je to spremenilo: Svet zdaj večino odločitev sprejme s kvalificirano večino, Parlament je enakovredni partner v postopku odločanja, Komisija pa ima pravico do pobude.

S pravico do prostega gibanja oseb znotraj EU se državam članicam zastavlja vprašanje varnosti, saj ne nadzirajo več notranjih mej EU. Zaradi tega so potrebni dodatni varnostni ukrepi na zunanjih mejah EU. Pravico do prostega gibanja v Uniji izkoriščajo tudi storilci kaznivih dejanj, zato morajo nacionalni policijski organi in sodni organi sodelovati v boju proti mednarodnemu kriminalu.

Eden najpomembnejših korakov k lažjemu potovanju po Evropski uniji je bil narejen leta 1985, ko so vlade Belgije, Francije, Zvezne republike Nemčije, Luksemburga in Nizozemske podpisale sporazum v majhnem luksemburškem obmejnem mestu z imenom Schengen. Sklenile so, da bodo na skupnih mejah odpravile preglede oseb ne glede na državljanstvo, uskladile preglede na mejah z državami, ki ne spadajo v EU, ter uvedle skupno vizumsko politiko. Na ta način so oblikovale območje brez notranjih meja, ki nosi ime schengensko območje. Nedržavljanom EU za vstop v schengensko območje ni treba vedno imeti vize. Evropska unija je z več državami podpisala sporazume, ki njihovim državljanom omogočajo izvzetje glede vizumske obveznosti. V izrednih razmerah lahko država članica za omejeno obdobje ponovno uvede mejni nadzor. To se je v nekaterih državah zgodilo po nenadnem pritoku prosilcev za azil v letih 2015 in 2016.

Odtlej so schengenske ureditve sestavni del Pogodb EU, schengensko območje pa se je počasi širilo. Schengenska pravila od leta 2017 v celoti izvajajo vse države EU, razen Bolgarije, Hrvaške, Cipra, Irske, Romunije in Združenega kraljestva. Del schengenskega območja so tudi štiri države, ki niso članice EU: Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica.

Veliko povečanje števila prosilcev za azil, ki so leta 2015 prišli v Evropo, je sprožilo številne nove pobude EU.

Poostretev pregledov na zunanjih mejah EU je postala prednostna naloga. Leta 2014 je bila ustanovljena agencija EU s sedežem v Varšavi, imenovana Frontex. Pristojna je za vodenje sodelovanja EU na področju varnosti zunanjih mej. Države članice ji lahko posodijo plovila, helikopterje in letala, s katerimi se izvajajo skupne patrolje, na primer na občutljivih območjih v Sredozemlju. V izrednih razmerah lahko agencija pošlje tudi skupine za hitro posredovanje na mejah, ki so sestavljene iz članov nacionalnih mejnih straž iz držav EU. Voditelji EU so se leta 2016 odločili povečati sredstva agencije za hitro posredovanje na mejah. Ta se je preimenovala v „Evropsko mejno in obalno stražo“ in je svoje naloge uradno začela opravljati oktobra 2016.

II. AZILNA IN PRISELJEVALNA POLITIKA

Evropa je ponosna na svojo dolgoletno tradicijo sprejemanja tujcev, ki v begu pred nevarnostjo in preganjanjem iščejo pribežališče. Vendar se vlade EU danes spopadajo s težkim vprašanjem, kaj storiti z naraščajočim številom tako zakonitih kot nezakonitih priseljencev na območju, ki je brez notranjih meja.

Vlade EU so sklenile uskladiti svoja pravila, tako da se bodo prošnje za azil obravnavale po nekaterih osnovnih načelih, ki so enotno priznana po vsej Evropski uniji. Sprejeti so bili skupni minimalni standardi za sprejem prosilcev za azil in dodeljevanje statusa begunca.

Zadnja leta so evropske obale cilj številnih nezakonitih priseljencev in ena od glavnih prednostnih nalog EU je najti dogovor na to pereče vprašanje. Vlade članic si skupaj prizadevajo rešiti vprašanje tihotapljenja ljudi in sprejeti skupno ureditev za vračanje nezakonitih priseljencev. Obenem se nezakonito priseljevanje bolje ureja s pravili EU o ponovni združitvi družin, statusu rezidenta za daljši čas in sprejemanju nedržavljanov EU, ki želijo priti v Evropo, da bi študirali ali raziskovali.

Vendar je veliko povečanje števila prosilcev za azil, ki so v letih 2015 in 2016 v Evropo prišli z Bližnjega vzhoda in iz Afrike, pri čemer jih je več tisoč tragično izgubilo življenje med prečkanjem Sredozemskega morja, postalo velik izziv. Prav tako je vprašanje azila dobilo novo razsežnost, saj je težje razlikovati med političnimi in ekonomskimi begunci. Države EU, ki so na svojih obalah in teritorialnih vodah najbolj izpostavljene velikemu številu prosilcev za azil, kot sta Grčija in Italija, so pri reševanju tega problema upale na večjo solidarnost in podporo drugih držav EU. Leta 2015 se je Nemčija izkazala za državo, ki je najbolj pripravljena odobriti azil političnim beguncem.

Voditelji EU so se dogovorili o več različnih ukrepih za nove razmere. Ti so vključevali odločitve za premestitev prosilcev za azil iz Grčije in Italije v druge države EU ter za pospešitev repatriacije tistih, ki azila niso dobili. EU je o tem sklenila poseben dogovor s Turčijo, saj to državo številni prosilci za azil prečkajo na poti v Evropo. EU je v države članice, kamor prihajajo begunci, poslala strokovnjake iz drugih držav, da bi jim pomagali pri spoprijemanju s pritoki beguncev, povečala je zmogljivost Evropske mejne in obalne straže za izvajanje iskalnih in reševalnih akcij ter spopadanje s kriminalnimi mrežami, prav tako pa je začela vojaško misijo v Sredozemlju.

V letih 2015, 2016 in 2017 je bilo iz proračuna EU za humanitarno pomoč beguncem znotraj in zunaj EU namenjenih več kot 10 milijard EUR.

III. BOJ Z MEDNARODNIM KRIMINALOM IN TERORIZMOM

Za boj proti kriminalnim združbam, ki vodijo mreže za tihotapljenje ljudi in izkoriščajo njihovo ranljivost, zlasti žensk in otrok, so potrebna usklajena prizadevanja.

Organizirani kriminal se vse bolj razvija, za svoje dejavnosti pa redno uporablja evropske in mednarodne mreže. Terorizem je jasno pokazal, da lahko s skrajno brutalnostjo udari kjer koli v svetu.

Iz teh razlogov je bil ustanovljen schengenski informacijski sistem (SIS). To je kompleksna zbirka podatkov, ki policijskim organom in sodnim oblastem omogoča izmenjavo informacij o osebah, za katere je bil izdan sodni nalog za prijetje ali izročitev, ali ukradeni lastnini, kot so vozila in umetnine.

Eden najbolj učinkovitih načinov za ujetje storilcev kaznivih dejanj je izsleditev njihovih nezakonito pridobljenih sredstev. EU za to uporablja zakonodajo o preprečevanju pranja denarja, hkrati pa s tem prekinja financiranje kriminalnih in terorističnih organizacij.

Največji dosežek v zadnjih letih na področju sodelovanja med organi pregona je ustanovitev Euro-pola, organa EU s sedežem v Haagu, ki ga sestavljajo policijski in carinski uradniki. Europol se spopada s številnimi oblikami mednarodnega kriminala: trgovanjem s prepovedanimi drogami, prodajo ukradenih vozil, trgovino z ljudmi in mrežami za nezakonito priseljevanje, spolnim izkoriščanjem žensk in otrok, otroško pornografijo, ponarejanjem, trgovanjem z radioaktivnimi in jedrskimi snovmi, terorizmom, pranjem denarja in ponarejanjem evra.

Evropa je bila tarča islamističnega terorizma skupin, povezanih z Al Kaido in t. i. Islamsko državo ali Daešem. Te skupine so šokirale svet z napadi na simbole temeljnih evropskih vrednot, kot sta verska svoboda in svoboda govora. Primeri teh terorističnih dejanj vključujejo napad na uredništvo satiričnega tednika v Parizu januarja 2015 ter poboj več sto ljudi v napadih po Evropi. EU se sooča z nepredvidljivim sovražnikom, ki ima svoje finančne in vojaške baze pogosto na Bližnjem vzhodu in v Afriki, zato razmišlja o povečanju sodelovanja med evropskimi obveščevalnimi službami ter o političnih in vojaških ukrepih zunaj Evrope.

Med ukrepi, ki jih je Komisija predlagala za boj proti tej grožnji, so vzpostavitev Evropskega centra odličnosti za boj proti radikalizaciji, onemogočanje dostopa teroristov do sredstev prek sodelovanja med finančnimi obveščevalnimi službami ter okrepitev boja proti kibernetiski kriminaliteti in razširjanju spletne ekstremistične propagande.

V boju proti terorizmu so bili sprejeti tudi drugi ukrepi, na primer boljši nadzor letalskih družb nad potniki, ki prihajajo v Evropo ali jo zapuščajo. Letalske družbe morajo zdaj njihove podatke vpisati v evidenco podatkov o potnikih, ki jo lahko v skladu z določenimi pravili za boj proti teroristom uporabi policija po vsej Evropi.

IV. NA POTI K „EVROPSKEMU OBMOČJU PRAVICE“

V Evropski uniji trenutno vzporedno deluje več različnih pravnih sistemov, po eden v vsaki državi članici, mednarodni kriminal in terorizem pa se ne menita za nacionalne meje. Če želi EU svojim državljanom zagotoviti visoko stopnjo varnosti in izboljšati mednarodno sodelovanje na tem področju, potrebuje skupni okvir za boj proti terorizmu, trgovanju s prepovedanimi drogami in

ponarejanju. Da sodelovanja med sodišči v različnih državah ne ovirajo različne opredelitve nekaterih kaznivih dejanj, EU potrebuje skupno kazensko politiko.

Najpomembnejši primer praktičnega sodelovanja na tem področju je Eurojust, osrednja usklajevalna struktura, ustanovljena v Haagu leta 2003. Ta nacionalnim preiskovalnim organom in organom kazenskega pregona omogoča, da sodelujejo pri preiskavah kaznivih dejanj, ki zajemajo več držav EU. Na podlagi izkušenj Eurojusta na tem področju je Svet imenoval evropskega javnega tožilca, čigar naloga je preiskovanje in pregon kršitev, ki škodujejo finančnim interesom Unije.

Drugo orodje praktičnega čezmejnega sodelovanja je evropski sodni nalog za prijetje, ki se uporablja od januarja 2004 in nadomešča dolgotrajne postopke izročitve.

Na področju civilnega prava je EU sprejela zakonodajo, ki pomaga izvrševati sodbe sodišč v čezmejnih primerih, ki vključujejo razvezo, ločitev, skrbništvo nad otrokom in preživninske zahtevke. Njen cilj je zagotoviti, da se sodbe iz ene države lahko izvršijo v drugi državi. EU je oblikovala tudi skupne postopke za poenostavitev in pospešitev poravnave čezmejnih primerov v majhnih in nespornih civilnih zahtevkih, kot sta vračilo dolga in stečaj.

© European Union

Voditelji EU so evropski mejni in obalni straži namenili več sredstev za pomoč pri zaščiti zunanjih meja EU.

POGLAVJE

11

EU na svetovnem prizorišču

obramba **človekove pravice**

mehka moč

pomoč

mirovništvo diplomacija

obvladovanje knž

vpliv

razvoj

trgovina

pravna država

globalni

- ▶ Evropska unija je bolj vplivna na svetovnem prizorišču, če v mednarodnih zadevah, kot so trgovinska pogajanja, nastopa enotno. Da bi to dosegli in povečali mednarodni pomen EU, je Evropski svet leta 2009 dobil stalnega predsednika, poleg tega pa je bil imenovan prvi visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko.
- ▶ Na področju obrambe vse države ostajajo suverene, ne glede na to, ali so članice Nata ali so nevtralne. Obenem države članice EU razvijajo vojaško sodelovanje za mirovne misije.
- ▶ EU je pomembna akterka v mednarodni trgovini in si v Svetovni trgovinski organizaciji prizadeva za odprte trge in trgovinski sistem, ki temelji na pravilih.
- ▶ Iz zgodovinskih in zemljepisnih razlogov EU posebno pozornost namenja Afriki (s politiko razvojne pomoči, trgovinskimi preferenciali, pomočjo v hrani in spodbujanjem spoštovanja človekovih pravic).
- ▶ Veliki varnostni problemi v bližnjih regijah, kot so Ukrajina, Sirija in Sahara, dodatno spodbujajo EU k okrepitvi sodelovanja pri zunanji in varnostni politiki, da bi zaščitila skupne vrednote, interese in varnost.

I. SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA

Evropska unija je na gospodarskem, trgovinskem in denarnem področju ena vodilnih svetovnih sil. Pravijo, da je postala gospodarski velikan, a ostala politični palček, vendar je ta trditev pretirana. EU ima znaten vpliv v mednarodnih organizacijah, kot so Svetovna trgovinska organizacija in specializirani organi Organizacije Združenih narodov, ter na svetovnih vrhah o okolju in razvoju.

Res pa je, da EU in države članice čaka še dolga diplomatska in politična pot, preden bodo lahko zagovarjale enotna stališča do najpomembnejših svetovnih tem. Obrambni sistemi (temeljno nacionalne suverenosti) ostajajo v rokah državnih vlad, ki so med sabo že povezane v zaveznih, kakršno je Nato.

(a) Vzpostavljanje evropske diplomatske službe

Skupna zunanja in varnostna politika ter skupna varnostna in obrambna politika določata poglavitne zunanjepolitične naloge EU. Uvedeni sta bili z Maastrichtsko (1992) in Amsterdamsko pogodbo (1997) ter Pogodbo iz Nice (2001). Skupaj sta sestavljali „drugi steber“ Evropske unije, področje, na katerem se o ukrepanju odloča z medvladnim dogovorom, Komisija in Parlament pa igrata zgolj stransko vlogo. Odločitve na tem področju se sprejemajo soglasno, posamezne države pa imajo možnost, da se vzdržijo glasovanja. Čeprav so bili „stebri“ v strukturi EU z Lizbonsko pogodbo odpravljeni, način sprejemanja odločitev na področju varnosti in obrambe ni bil spremenjen. Vendar se je z ustanovitvijo položaja visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko povečala prepoznavnost skupne zunanje in varnostne politike.

Od leta 2014 je na tem položaju Federica Mogherini, ki je hkrati podpredsednica Evropske komisije. Njena naloga je predstavljati skupno stališče EU in v imenu EU delovati v mednarodnih organizacijah in na mednarodnih konferencah. Pomagajo ji uradniki EU in nacionalni uradniki, ki sestavljajo Evropsko službo za zunanje delovanje, tj. diplomatsko službo EU.

Cilj zunanje politike EU je predvsem zagotavljati varnost, stabilnost, demokracijo in spoštovanje človekovih pravic, in to ne le v svoji neposredni okolici (npr. na Balkanu), ampak tudi na drugih žariščih po svetu, kot so Afrika, Bližnji vzhod in Kavkaz. Njeno glavno orodje je „mehka moč“, ki zajema dejavnosti, kot so opazovanje volitev, humanitarna pomoč in razvojna pomoč. Leta 2015 je EU odobrila več kot 1,5 milijarde EUR humanitarne pomoči in še dodatnih 5 milijard EUR za pomoč razseljenim ljudem od začetka vojne v Siriji. EU daje 60 odstotkov svetovne razvojne pomoči in pomaga najbolj potrebnim državam na svetu v boju proti revščini, pri prehrani prebivalstva, preprečevanju naravnih nesreč ter dostopu do pitne vode in zatiranju bolezni. Obenem te države dejavno spodbuja k spoštovanju vladavine prava in človekovih pravic, podpiranju civilne družbe ter odpiranju trgov mednarodni trgovini. Komisija in Evropski parlament skrbita, da se pomoč daje odgovorno ter da se ustrezno upravlja in porablja.

Ali je EU sposobna in pripravljena iti dlje od te diplomacije mehke moči? To je glavni izziv za prihodnja leta. Pomemben konkreten diplomatski dosežek je bila odločilna vloga EU pri podpisu sporazuma leta 2015 med Iranom in vodilnimi svetovnimi silami glede iranskega jedrskega programa in odprave dolgoletnih gospodarskih sankcij proti tej državi.

EU je bila zelo dejavna tudi pri mednarodnih pogajanjih glede državljanske vojne v Siriji.

Številni vseeno menijo, da so skupne izjave in skupna stališča Evropskega sveta do najpomembnejših mednarodnih vprašanj večkrat zgolj najmanjši skupni imenovalec, medtem ko večje države članice še vedno igrajo svoje diplomatske vloge. Kljub temu velja Evropska unija za resnično svetovno akterko, kadar zastopa enotna stališča. Verodostojnost in vpliv Evrope se povečata, ko ji uspe povezati svojo gospodarsko in trgovinsko moč s postopnim izvajanjem skupne varnostne in obrambne politike.

(b) Oprijemljivi dosežki skupne varnostne in obrambne politike

Evropska unija ima od leta 2003 zmogljivosti za izvajanje operacij za krizno upravljanje, saj ji države članice za njihovo izvajanje prostovoljno dajejo na voljo del svojih sil.

Za vodenje teh operacij je odgovornih več politično-vojaških organov: Politični in varnostni odbor, Vojaški odbor EU, Odbor za civilne vidike kriznega upravljanja in Vojaški štab Evropske unije. Ti organi, ki imajo sedež v Bruslju, odgovarjajo Svetu.

Ta nabor omogoča oblikovanje skupne varnostne in obrambne politike. EU omogoča izvajanje nalog, ki si jih ta zastavlja: humanitarnih misij in misij vzpostavljanja miru ali njegovega ohranjanja. Te misije se morajo ogniti podvajanju Natovih prizadevanj, za kar jamči dogovor Berlin plus, sklenjen med Natom in EU. Ta sporazum Evropski uniji omogoča dostop do Natovih logističnih virov (za odkrivanje, sporočanje, poveljevanje in prevoz).

Evropska unija je od leta 2003 sprožila več kot trideset vojaških operacij in civilnih misij. Prva je bila v Bosni in Hercegovini, kjer so vojaške sile EU nadomestile Natove sile. Te misije in operacije, ki se izvajajo pod evropsko zastavo, potekajo na treh celinah. Med njimi so operacija Atalanta za boj proti somalijskim piratom v Adenskem zalivu, misija za pomoč Kosovu pri vzpostavitvi stabilne pravne države, misija za vojaško usposabljanje v Maliju, misija civilne zaščite v Ukrajini ter pomorska operacija SOPHIA za boj proti tihotapcem z ljudmi na Sredozemskem morju.

Ker se vojaška tehnologija vse bolj razvija in draži, morajo vlade EU bolj sodelovati tudi pri vojaški industriji, še zlasti ob zmanjševanju javne porabe, ki jim pomaga prebroditi finančno krizo. Za skupno izvajanje vojaških nalog zunaj Evrope morajo biti poleg tega njihovi vojaški sistemi medsebojno združljivi, vojaška oprema pa dovolj standardizirana. Evropski svet se je zato leta 2003 odločil ustanoviti Evropsko obrambno agencijo, ki bi pomagala razvijati vojaške zmogljivosti EU.

Predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker je omenil potrebo, da se dolgoročno oblikuje resnična evropska obrambna politika. To je vidik, ki bo morda postajal vse pomembnejši, saj se vedno več Evropejcev zaveda, da bi morali biti njihovi skupni varnostni interesi povezani z zaščito njihovih vrednot in strateških interesov. Dandanes v tako nemirnem svetu nobena sila, velika ali majhna, ne more samo s svojo vojaško močjo zagotavljati varnosti svojega prebivalstva.

II. SVETU ODPRTA TRGOVINSKA POLITIKA

EU ima pristojnosti za opravljanje trgovinskih zadev v imenu svojih držav članic. Pomen, ki ga ima Evropska unija kot trgovinska sila, ji daje znaten mednarodni vpliv. Evropska unija podpira sistem STO, ki temelji na pravilih in ima 164 držav članic. Ta sistem pri mednarodnem trgovanju zagotavlja določeno stopnjo pravne varnosti in preglednosti. STO določa pogoje, pod katerimi se lahko njene članice branijo pred nepoštenim ravnanjem, kot je damping (prodaja, ki ne pokriva stroškov), s katerim izvozniki tekmujejo s konkurenco, določa pa tudi postopke za reševanje sporov med dvema ali več trgovinskimi partnericami.

Trgovska politika EU je tesno povezana z razvojno politiko EU. EU s „splošnim sistemom preferencialov“ večini uvoza iz držav v razvoju in gospodarstev v prehodu omogoča dostop na svoj trg brez dajatev ali z znižanimi preferenciali. Pri 49 najrevnejših državah na svetu gre še dlje – ves njihov izvoz, razen orožja, uživa dajatev prost dostop do trga EU.

EU pa nima posebnih trgovinskih sporazumov s svojimi večjimi trgovinskimi partnericami med razvitimi državami, kot so Združene države in Japonska. Trgovinski odnosi so se urejali po mehanizmih STO, vendar potekajo pogajanja o dvostranskih sporazumih. Leta 2014 je bil sprejet gospodarski in trgovinski sporazum med Kanado in Evropsko unijo, ki sta ga obe pogodbenici podpisali leta 2016.

Leta 2013 so se začela pogajanja med EU in Združenimi državami o obsežnem prostotrgovinskem sporazumu TTIP. Ta vključuje vprašanja, kot so carinske ovire, harmonizacija standardov, dostop do javnih trgov, priznavanje označb porekla in način reševanja sporov. Partnerja skupaj pokrivata 40 odstotkov svetovne trgovine z 800 milijoni potrošnikov. Sporazum bi moral zagotoviti tudi, da svetovnih standardov v prihodnosti ne bodo določali drugi konkurenti, kot je Kitajska. EU vztraja pri spoštovanju visokih standardov varnosti hrane, socialne zaščite, varnosti podatkov in kulturne raznolikosti. Če bo sporazum začel veljati, bo po pričakovanjih povečal gospodarsko rast držav EU.

Evropska unija krepi trgovanje s trgovskimi silami v vzponu v drugih delih sveta, od Kitajske in Indije do Srednje in Južne Amerike. Trgovinski sporazumi s temi državami vključujejo tudi tehnično in kulturno sodelovanje. Kitajska je postala druga najpomembnejša trgovinska partnerica EU (za Združenimi državami), poleg tega pa iz nje EU tudi največ uvozi. Evropska unija je največja trgovinska partnerica Rusije in njen največji vir tujih naložb. Kot protest proti priključitvi Krima leta 2014 pa je Evropska unija proti Rusiji uvedla trgovinske sankcije, kar je močno ohromilo trgovinske in naložbene tokove.

*EU spodbuja
odpiranje trgov in
razvoj trgovine po
vsem svetu.*

© Andy Altchison/In Pictures/Cobis

III. RAZVOJ V AFRIKI

Zametki odnosov med Evropo in podsaharsko Afriko segajo daleč v zgodovino. Ob podpisu Rimske pogodbe leta 1957 so nekdanje kolonije in čezmorska območja nekaterih držav članic EGS postali partnerji Skupnosti. Dekolonizacija, ki se je začela v zgodnjih šestdesetih letih prejšnjega stoletja, je to vez preoblikovala v drugačne vrste partnerstvo, tj. partnerstvo med suverenimi državami.

Sporazum iz Cotonouja, podpisan junija 2000 v glavnem mestu Benina, je odprl novo poglavje v razvojni politiki EU. Ta sporazum, sklenjen med Evropsko unijo ter afriškimi, karibskimi in pacifiškimi (AKP) državami, je najbolj velikopotezen in daljnosežen sporazum v zgodovini na področju trgovine in pomoči med razvitimi državami in državami v razvoju. Sporazum je sledil Lomejski konvenciji, ki je bila podpisana leta 1975 v glavnem mestu Toga in nato večkrat spremenjena.

Sporazum iz Cotonouja znatno presega prejšnje, saj se je premaknil od trgovinskih odnosov, ki temeljijo na dostopu do trga, k trgovinskim odnosom v širšem smislu. Uvedel je tudi postopke v primerih kršitev človekovih pravic.

© Tim Fieccia/Associated Press

EU vodi civilne ali vojaške operacije za ohranjanje miru. Ta vojaška enota sodeluje v boju proti piratstvu ob somalijski obali.

Evropska unija je najmanj razvitim državam, med katerimi jih je 39 podpisalo Sporazum iz Cotonouja, dodelila posebne trgovinske koncesije. Od leta 2005 lahko brez carin izvažajo v EU tako rekoč vse vrste izdelkov.

Čeprav je imela ta tradicionalna politika pozitivne učinke na Afriko, v trenutnih razmerah ne zadošča za izpolnjevanje potreb. Velik del Afrike južno od Sahare dosega gospodarsko rast ter je uspel izkoristiti ogromne naravne vire za izboljšanje infrastrukture in življenjskega standarda, druge regije pa so hudo prizadeli vojna, nemiri in diktature. Celotno območje Sahela južno od Sahare je postalo nestabilno: verski fanatiki, kot je skupina Boko Haram, še naprej sejejo teror, na Afriškem rogu pa vladajo državljanska vojna in diktature.

Zaradi tega se povečuje število političnih beguncev. Suša zaradi podnebnih sprememb in porast prebivalstva prav tako silita ljudi, da poskusijo doseči Evropo. Evropa ima zato vse razloge, da ob dajanju humanitarne pomoči pripravi obsežno strategijo za ustvarjanje gospodarske rasti v Afriki in stabiliziranje premikov prebivalstva. Poleg tega bi skupna evropska migracijska politika reševala dolgoročno potrebo po novi delovni sili v Evropi, kjer se prebivalstvo stara.

POGLAVJE

12

In kakšna je prihodnost Evrope

razprava

vprašanja
udeležba

izzivi

sporazumevanje

motivacija

sinergije

prizadevanja

dialog

obeti

sodelovanje

vrednote

- ▶ „Evropa ne bo nastala naenkrat ali po enotnem načrtu. Gradila se bo s konkretnimi dosežki, ki bodo najprej ustvarili dejansko solidarnost.“
- ▶ Ta trditev iz leta 1950 je še vedno resnična. Kakšni so veliki izzivi, ki Evropo čakajo v prihodnjih letih?

„Evropa ne bo nastala naenkrat ali po enotnem načrtu. Gradila se bo s konkretnimi dosežki, ki bodo najprej ustvarili dejansko solidarnost.“ Tako je 9. maja 1950 dejal Robert Schuman v svoji slavni deklaraciji, s katero se je začel projekt evropskega povezovanja. Skoraj sedem desetletij pozneje so njegove besede še vedno resnica. Solidarnost med ljudmi in narodi v Evropi se mora nenehno prilagajati novim izzivom, ki jih prinašajo spremembe v svetu.

Tako je bilo v zgodovini Evropske unije že od nekdaj. V letih po drugi svetovni vojni je bil poudarek na povečanju proizvodnje in zadostni preskrbi s hrano za vse. Dokončanje enotnega trga v začetku zadnjega desetletja prejšnjega stoletja je bil izjemen dosežek. Nato sta za učinkovitejše delovanje trga nastala evro in Evropska centralna banka, hkrati pa so potekala intenzivna prizadevanja za premostitev razlik, nastalih zaradi komunističnih režimov v času hladne vojne. Gospodarska kriza, ki se je začela leta 2008, je pokazala, da je evro ranljiv za napade svetovnih špekulantov. V odgovor so se države EU odločile za tesnejše usklajevanje svojih nacionalnih gospodarskih politik in sprejele ukrepe za vzpostavitev bančne unije. V zadnjem času so evropsko agendo zaznamovali izzivi, povezani z varnostjo in priseljevanjem.

Jean Monnet, veliki arhitekt evropskega povezovanja, je svoje spomine leta 1976 končal z besedami: „Suverene nacije preteklosti ne morejo več reševati problemov sedanjosti, ne morejo zagotoviti lastnega napredka ali nadzorovati svoje prihodnosti. In sama Skupnost je zgolj korak na poti k organiziranemu svetu prihodnosti.“ Ali naj zaradi globalizacije Evropsko unijo leta 2017 že razglasimo za politično nepomembno? Morda bi se morali namesto tega vprašati, kako sprostiti celoten potencial več kot pol milijarde Evropejcev, ki delijo iste vrednote in interese.

Evropska unija ima skoraj trideset držav članic z zelo različno zgodovino, jeziki in kulturami ter velikimi razlikami v življenjskem standardu. Ali lahko tako pisana družina narodov sestavlja skupen politični „javni prostor“? Ali lahko njen državljani razvije skupni občutek biti Evropejec, obenem pa ostane globoko navezan na svojo domovino, regijo in lokalno skupnost? Mogoče lahko, če bodo sedanje države članice sledile zgledu prve Evropske skupnosti, ki se je rodila iz ruševin druge svetovne vojne. Njena moralna legitimnost je temeljila na spravi in utrditvi miru med nekdanjimi sovražniki. Držala se je načela, da imajo vse države članice, ne glede na velikost, enake pravice in da je treba manjšine spoštovati.

Ali bo mogoče vztrajati pri evropskem povezovanju in trditi, da vse države članice EU in vsi prebivalci želijo isto? Ali pa bodo voditelji EU bolj uporabljali „okrepljeno sodelovanje“, s katerim lahko vsakokratne skupine držav članic napredujejo v eno ali drugo smer brez drugih držav? Če bi bilo takih ureditev več, bi to lahko privedlo do položaja, v katerem vsaka država članica prosto izbira, ali bo izvajala posamezne politike in ali se bo vključila v posamezne institucije. Ta rešitev se morda zdi zelo privlačna in preprosta, vendar je EU vedno temeljila na pojmu solidarnosti, se pravi, da države članice skupaj plačujejo ceno in skupaj uživajo prednosti. To pomeni, da so pravila skupna, skupne pa so tudi politike.

Nedavna gospodarska kriza je hkrati pokazala, da so države, ki uporabljajo evro kot svojo valuto, v posebnem položaju odvisnosti, zaradi česar delujejo kot osrednja skupina držav znotraj EU. Evropska komisija je predlagala povečano integracijo območja evra z okrepljenimi finančnimi, proračunskimi in gospodarskimi politikami, pa tudi povečanje demokratične legitimnosti in odgovornosti za te politike. Kakovostni preskok, katerega namen je preoblikovati območje evra v območje z enotnim ekonomskim upravljanjem, naj bi Uniji kot celoti dal nov zagon in tako koristil vseh celini.

Nedavni dogodki so pokazali potrebo po boljšem evropskem sodelovanju na področjih, ki so običajno v nacionalni pristojnosti: varnost in zaščita ter pravosodje in notranje zadeve, zlasti pa begunsko vprašanje. Prava ta področja bodo verjetno tista, na katerih se bo Evropska unija spoprijela z največjimi izzivi in na katerih bo morala najti skupne rešitve, da se bodo državljani počutili varnejše in bodo ponovno bolj zaupali vanjo.

Zaradi globalizacije Evropa ne tekmuje le s tradicionalnima tekmicama Japonsko in Združenimi državami, ampak tudi s hitro rastočimi gospodarskimi silami, kot so Brazilija, Kitajska in Indija. Ali lahko EU še naprej omejuje dostop do evropskih trgov, da bi varovala svoje socialne in okoljske standarde? Tudi če bi to storila, se s tem ne bi rešila neprizanesljive stvarnosti mednarodne konkurence. Zato je verjetno, da bodo številne sile še naprej silile Evropo, da postane resnična globalna akterka, ki usklajeno deluje na svetovnem prizorišču in enotno zastopa svoje interese.

Obenem se mora EU po mnenju številnih Evropejcev približati svojim državljanom. Evropski parlament, ki je z vsako novo Pogodbo dobil več pooblastil, je vsakih pet let neposredno izvoljen na splošnih volitvah. Vendar se delež prebivalstva, ki dejansko voli na teh volitvah, med posameznimi državami razlikuje, udeležba pa je pogosto nizka. Institucije EU in nacionalne vlade morajo najti boljše načine obveščanja javnosti in komuniciranja z njo (z izobraževanjem, mrežami nevladnih organizacij itn.) ter tako spodbuditi nastanek skupnega evropskega javnega prostora, v katerem lahko državljani EU oblikujejo politični dnevni red. To je eden od ključnih izzivov, ki ga morajo premagati države članice in institucije EU v boju z evroskepticizmom, ki spodbuja porast populizma in slabi demokracijo.

Ena od največjih prednosti EU je njena zmožnost širjenja evropskih vrednot v druge države – vrednot, kot so spoštovanje človekovih pravic, vladavina prava, varovanje okolja in svobodnega gospodarstva v stabilnem in organiziranem okviru ter ohranjanje socialnih standardov. Kako bodo druge svetovne regije gledale na EU in ali jo bodo imele za zgled, je odvisno od tega, v kakšni meri bo Evropa zmogla ohraniti svoje vrednote.

Ali je EU dosegla zastavljene cilje in pokazala oprijemljive rezultate, bomo lahko presodili z odgovori na naslednja vprašanja:

- Kako najti pravično in dolgoročno rešitev za problem priseljevanja in beguncev?
- Kako zagotoviti uravnotežene javne finance ob varovanju učinkovitega in poštenega socialnega modela?
- Kako učinkovito financirati socialno varstvo? Kako obravnavati vprašanje starajočega se prebivalstva, ne da bi obremenili prihodnje generacije?
- Kako najti etične rešitve za velike in občutljive izzive, ki jih prinaša znanstveni in tehnološki razvoj, zlasti v biotehnologiji?
- Kako zagotoviti varnost državljanov EU, ne da bi ogrozili njihovo svobodo?
- Kako zagotoviti trajnostno in skupno zaščito državljanov EU v času nepredvidljivih svetovnih groženj?

Če bo Evropi uspelo najti odgovore na ta vprašanja, bo še naprej deležna spoštovanja in bo ostala navdih za druge dele sveta.

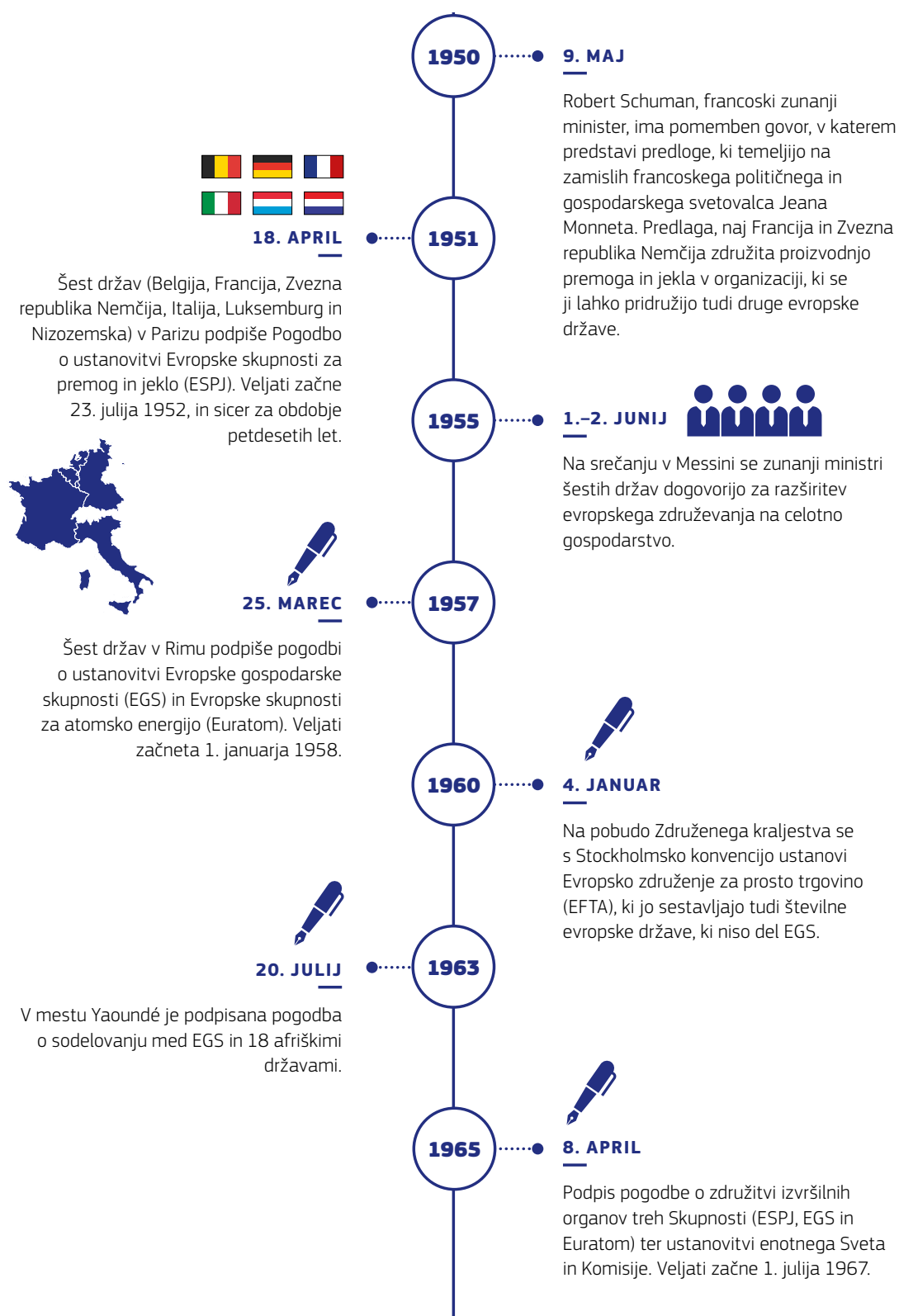

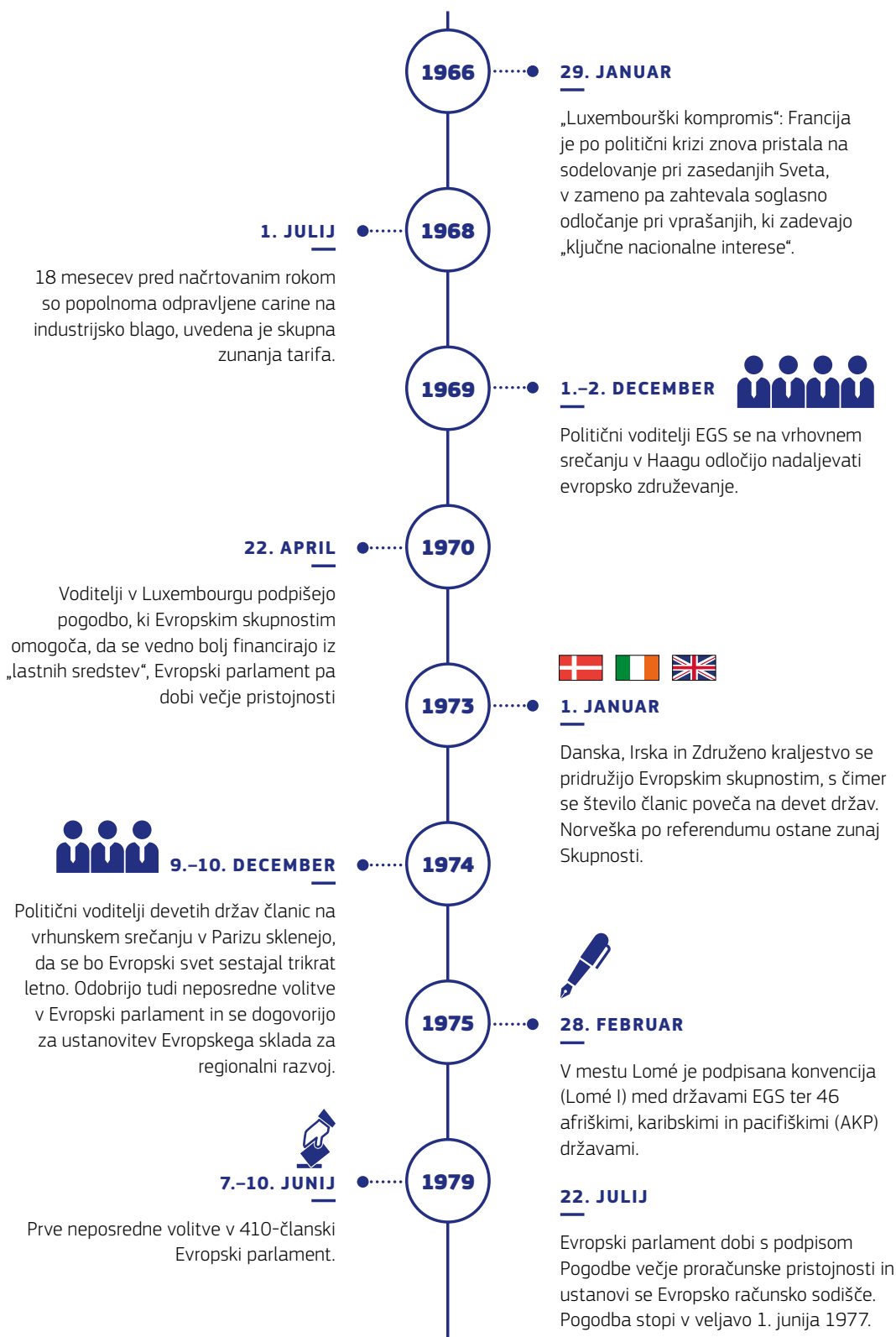
© FatCamera/iStock

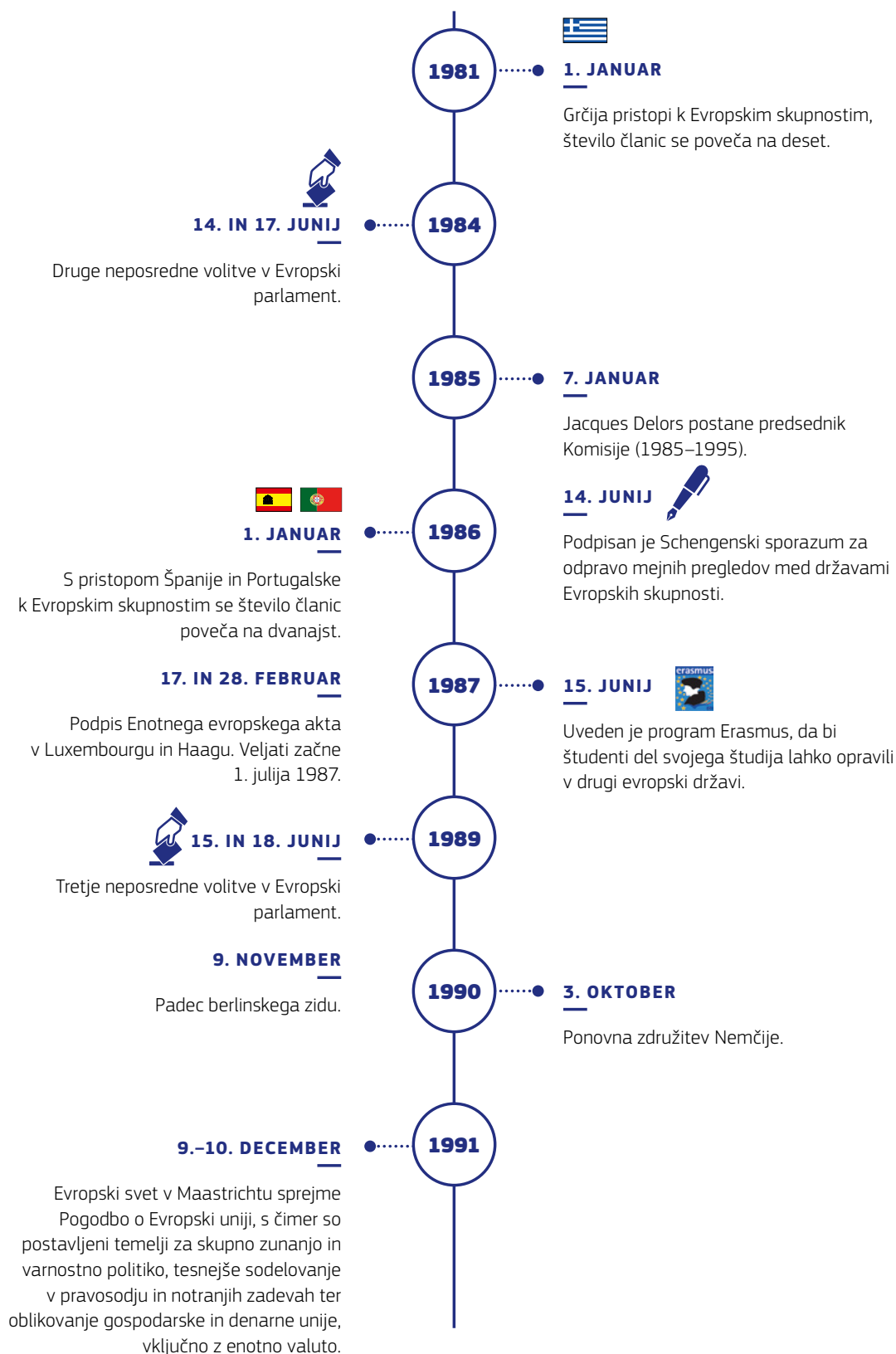
*Evropejci morajo danes sodelovati za
svoj jutri.*

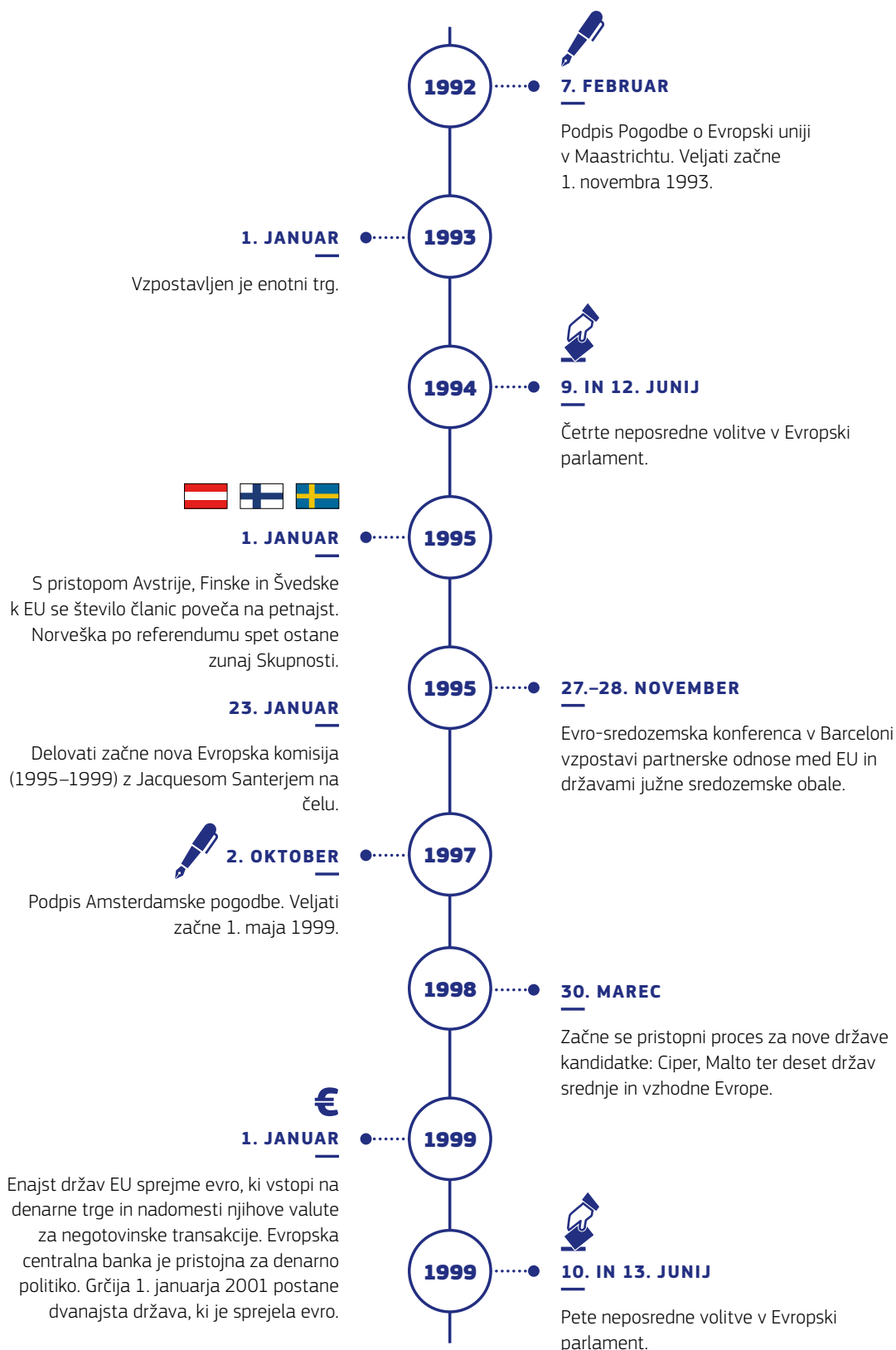

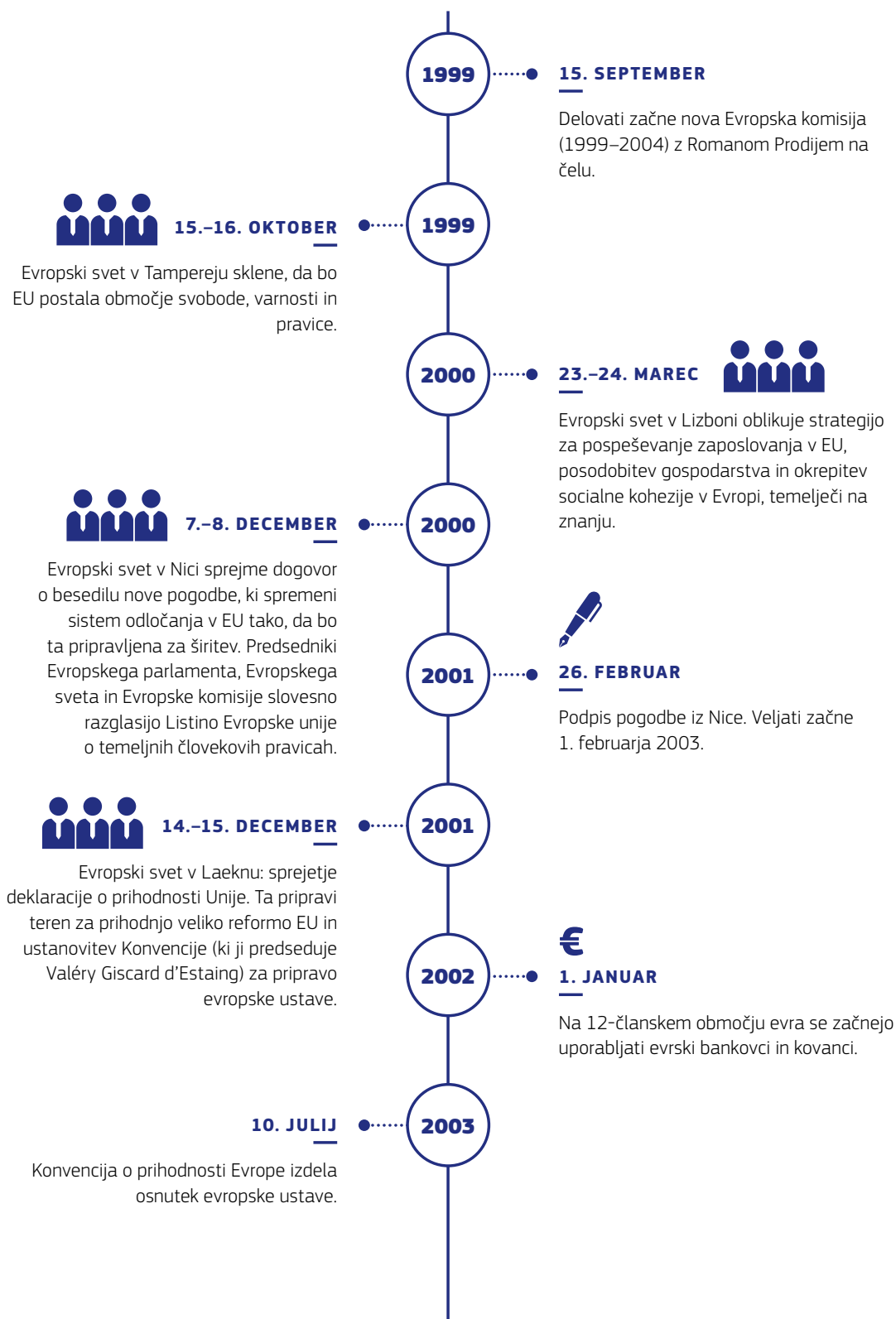
Ključni
datum
v zgodovini
evropskega
združevanja

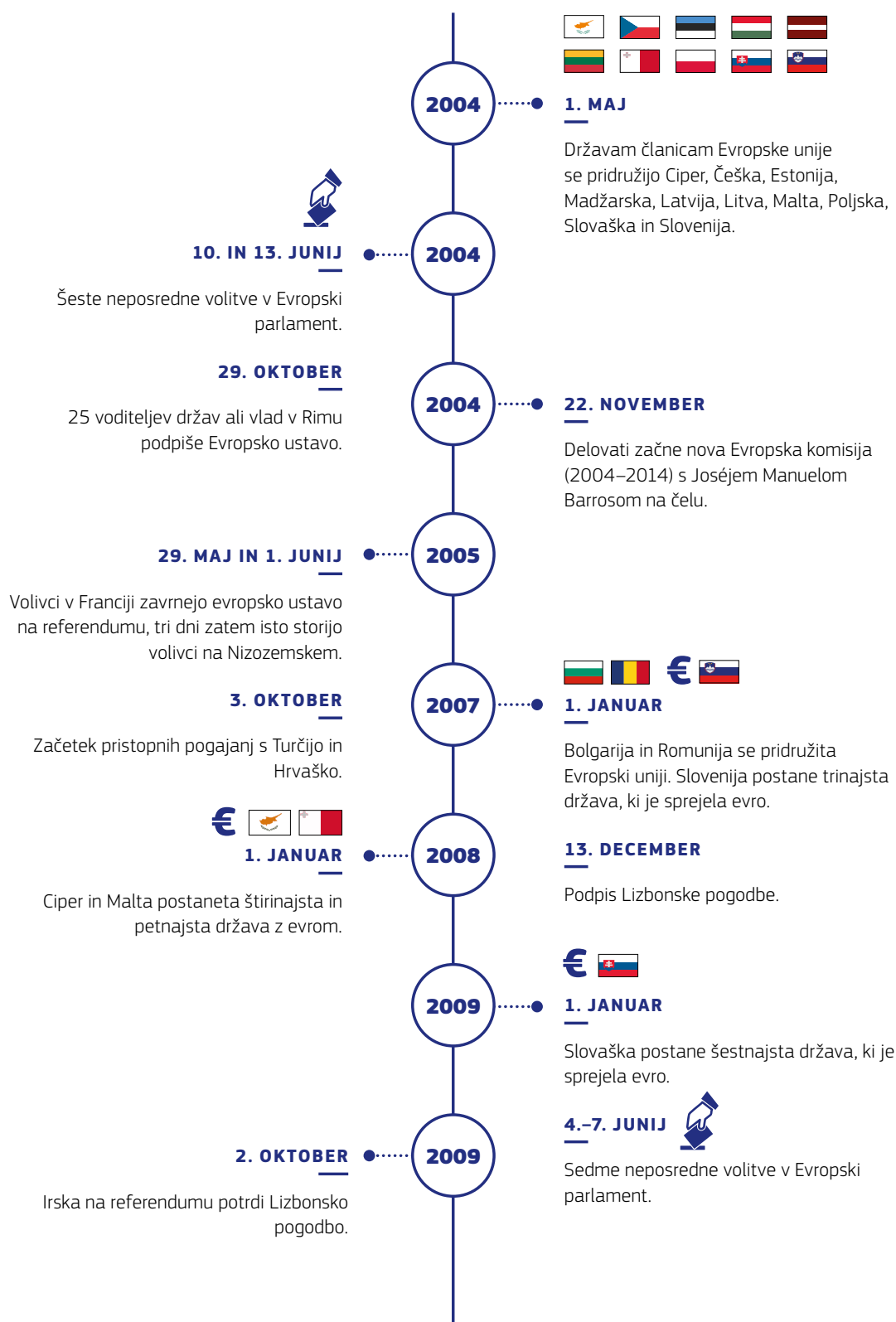

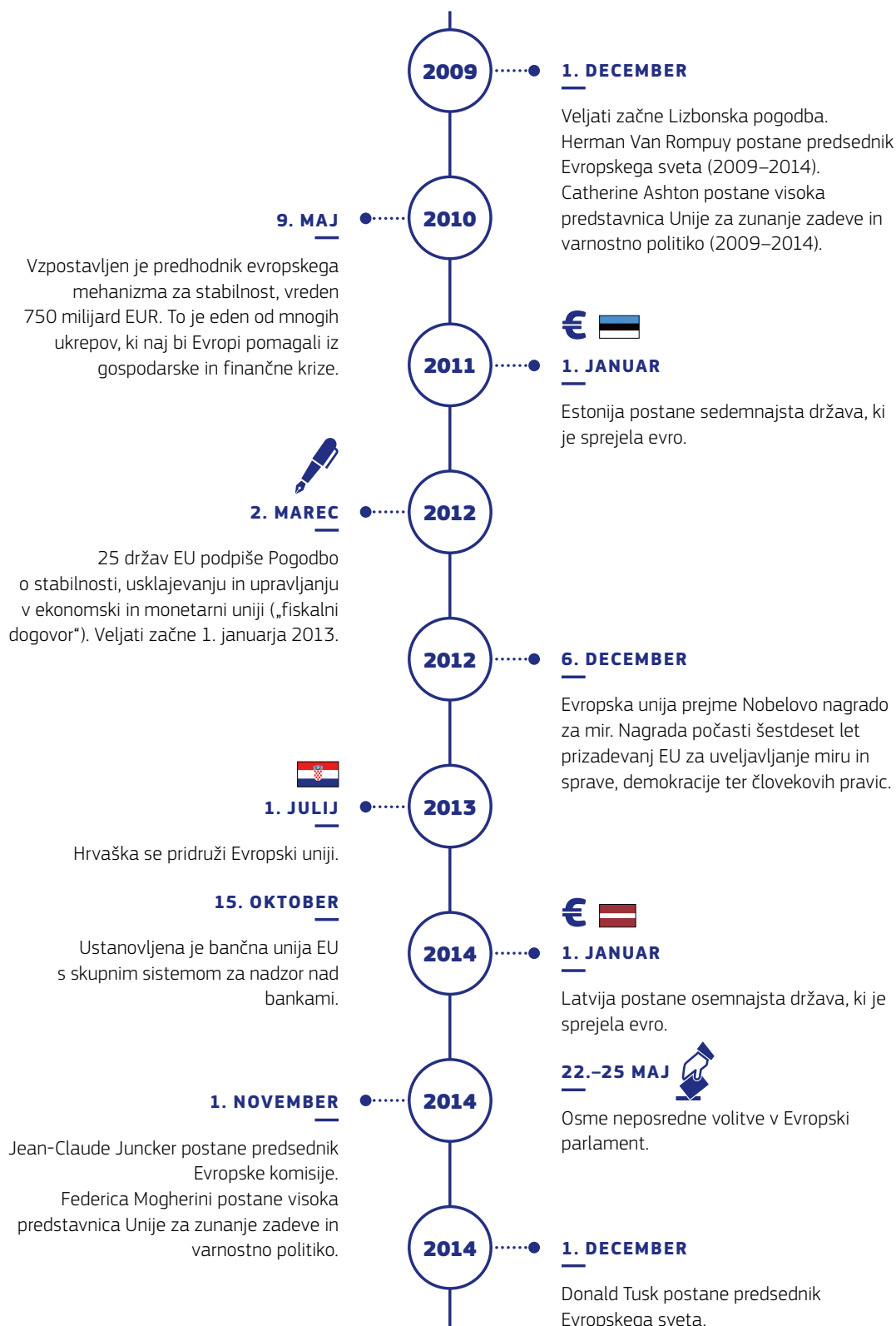

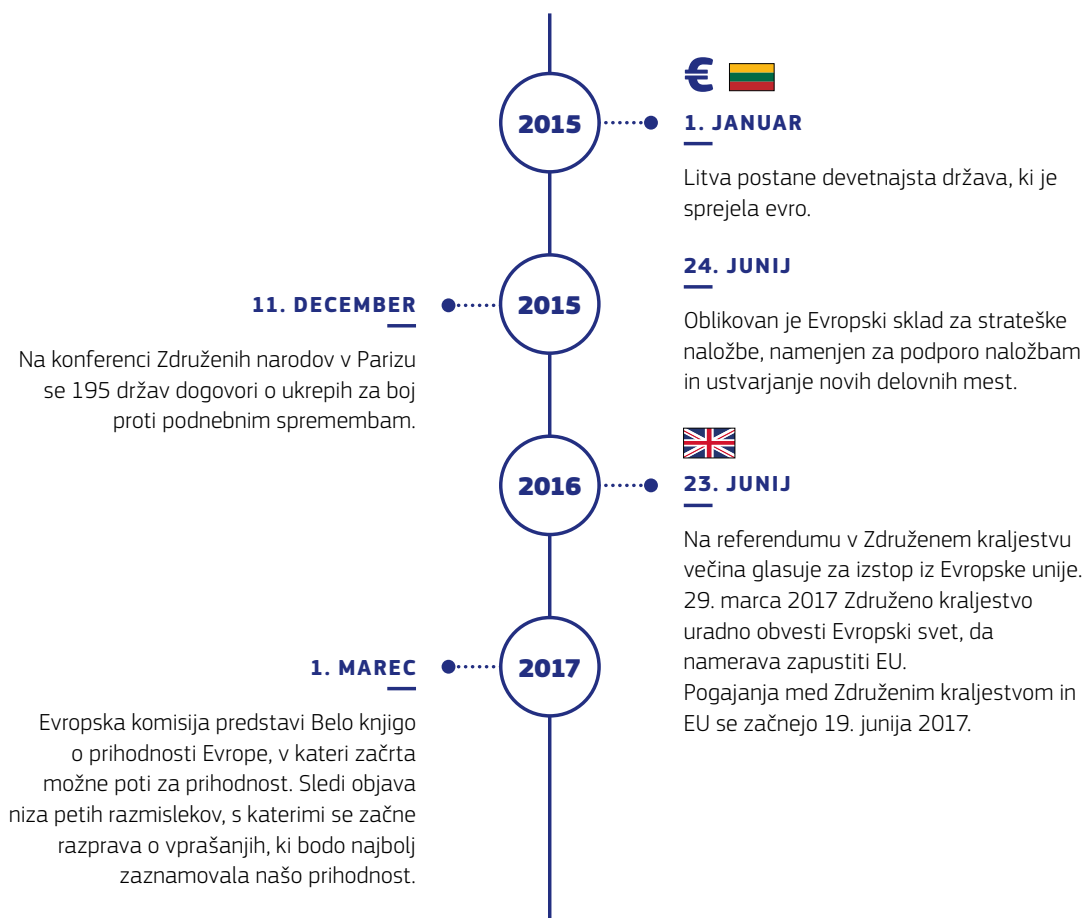

STIKI Z EU

PREK SPLETA

Informacije v vseh uradnih jezikih Evropske unije so na voljo na spletišču Europa:
https://europa.eu/european-union/index_sl

OSEBNO

Po vsej Evropi je več sto lokalnih informacijskih centrov EU.
Naslov vam najbližjega centra lahko poiščete na:
https://europa.eu/european-union/contact_sl

PO TELEFONU ALI ELEKTRONSKI POŠTI

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vprašanja o Evropski uniji.
V stik s to službo lahko stopite tako, da pokličete na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11 (nekateri operaterji mobilne telefonije ne dovoljujejo vzpostavitve zveze na številko 00 800 ali pa te klice zaračunavajo) ali iz telefonske govornice zunaj EU na številko: +32 22999696 ali pošljete elektronsko pošto na
https://europa.eu/european-union/contact_sl

INFORMACIJE O EVROPI

Do publikacij o EU lahko dostopate s klikom na spletišče EU Bookshop:
<https://publications.europa.eu/sl/publications>

PREDSTAVNIŠTVA EVROPSKE KOMISIJE

Evropska komisija ima urade (predstavništva) v vseh državah članicah Evropske unije:
https://ec.europa.eu/info/contact/local-offices-eu-member-countries_sl

INFORMACIJSKE PISARNE EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament ima informacijsko pisarno v vsaki državi članici Evropske unije:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/information_offices.html

DELEGACIJE EVROPSKE UNIJE

Evropska unija ima tudi delegacije v drugih delih sveta:
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/geo_sl

STIK Z EU

Osebnost

Po vsej Evropski uniji je na stotine informacijskih točk Europe Direct. Naslov najbližje lahko najdete na spletni strani: https://europa.eu/european-union/contact_sl.

Po telefonu ali elektronski pošti

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vaša vprašanja o Evropski uniji. Nanjo se lahko obrnete:

- s klicem na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11 (nekateri ponudniki lahko klic zaračunajo),
- s klicem na navadno telefonsko številko: +32 22999696 ali
- po elektronski pošti s spletne strani: https://europa.eu/european-union/contact_sl.

ISKANJE INFORMACIJ O EU

Na spletu

Informacije o Evropski uniji v vseh uradnih jezikih EU so na voljo na spletišču Europa: https://europa.eu/european-union/index_sl.

Publikacije EU

Brezplačne in plačljive publikacije EU lahko prenesete s <http://publications.europa.eu/sl/publications> ali jih tam naročite. Za več izvodov brezplačnih publikacij se obrnite na Europe Direct ali najbližjo informacijsko točko (https://europa.eu/european-union/contact_sl).

Zakonodaja EU in drugi dokumenti

Do pravnih informacij EU, vključno z vso zakonodajo EU od leta 1951 v vseh uradnih jezikovnih različicah, lahko dostopate na spletišču EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

Odpri podatki EU

Do podatkovnih zbirk EU lahko dostopate na portalu odprtih podatkov EU (<http://data.europa.eu/euodp/sl>). Podatke lahko brezplačno prenesete in uporabite tudi v komercialne namene.

EVROPA V 12 POGLAVJIH

Pascal Fontaine

Čemu služi EU? Zakaj in kako je bila ustanovljena? Kako deluje? Kaj je že dosegla za svoje državljane in pred katerimi novimi izzivi stoji danes?

Ali lahko EU v globaliziranem svetu uspešno tekmuje z drugimi večjimi gospodarstvi, pri tem pa ohrani socialne standarde? Kakšna naj bo politika priseljevanja? Kakšna bo v prihodnjih letih vloga Evrope v svetu? Kje bodo zarisane meje EU? In kakšna prihodnost čaka evro?

To je samo nekaj vprašanj, ki jih strokovnjak za EU Pascal Fontaine obravnava v tej izdaji priljubljenega priročnika *Evropa v 12 poglavjih* iz leta 2017. Pascal Fontaine je nekdanji pomočnik Jeana Monneta in nekdanji profesor na Inštitutu za politične študije v Parizu.

Urad za publikacije